

Zmapování mezigeneračních a komunitních center ve vybraných státech EU a v České republice

v rámci projektu Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň,
r. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0006207

Název programu: Operační program Zaměstnanost

Datum vyhotovení: 30. 6. 2019

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

#seniořivkrajích

OBSAH

1.	Základní údaje.....	1
2.	Manažerská zpráva	2
2.1	Metodický přístup	2
2.2	Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center	2
2.3	Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center	4
2.4	Doporučení pro Českou republiku	5
3.	Úvod.....	7
4.	Metodický přístup.....	8
4.1	Zdůvodnění výběru srovnávaných zemí	8
4.1.1	Německo	8
4.1.2	Francie	8
4.1.3	Švédsko.....	8
4.2	Fáze Projektu	9
4.3	Stěžejní zdroje informací	10
4.3.1	Česká republika	10
4.3.2	Zahraničí	10
4.4	Definice komunitních a mezigeneračních center	10
4.4.1	Komunitní centra	11
4.4.2	Mezigenerační centra	11
5.	Česká republika	12
5.1	Komunitní a mezigenerační centra	12
5.1.1	Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center	12
5.1.2	Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center	15
6.	Německo	18
6.1	Komunitní centra	18
6.1.1	Formální vymezení komunitních center	18
6.1.2	Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních center	21
6.2	Vícegenerační domy	22
6.2.1	Formální vymezení vícegeneračních domů.....	22
6.2.2	Uplatňovaná praxe v oblasti vícegeneračních domů.....	27
7.	Francie.....	32
7.1	Centra sociální akce	32
7.1.1	Formální vymezení center sociálních akce	32

7.1.2	Uplatňovaná praxe v oblasti center sociální akce	34
7.2	Sociokulturní a sociální centra	36
7.2.1	Formální vymezení sociálních center	36
7.2.2	Uplatňovaná praxe v oblasti sociálních center	38
8.	Švédsko	40
8.1.1	Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center	40
8.1.2	Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center	42
9.	Doporučení pro Českou republiku	45
a.	Vytvoření podpůrné sítě nebo zastřešující organizace	48
b.	Vytvoření odborné sekce a pracovní skupiny Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR	49
10.	Závěr	50
11.	Seznam zkratk	51
12.	Seznam tabulek	52
13.	Přílohy	53

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název projektu:	Zmapování mezigeneračních a komunitních center ve vybraných státech EU a v České republice a doporučení vhodných opatření v ČR (dále také „Projekt“)
Datum vyhotovení:	30. 6. 2019
Objednatel:	
Název:	Česká republika - Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále také „Objednavatel“)
Adresa:	Na Poříčním práv 1/376, 128 01 Praha 2
Kontaktní osoba:	Mgr. Kateřina Kňapová, vedoucí oddělení politiky stárnutí, odbor rodinné politiky a ochrany práv dětí
Dodavatel:	
Název:	BDO Advisory s.r.o. (dále také „Zpracovatel“)
Adresa:	Karolinská 661/4, 186 00 Praha 8
Kontaktní osoba:	Ing. Petr Štětka, manažer

2. MANAŽERSKÁ ZPRÁVA

Cílem projektu Zmapování mezigeneračních a komunitních center ve vybraných státech Evropské unie (dále také „EU“) a v České republice (dále také „ČR“) bylo představení příkladů dobré praxe a identifikace způsobů spolupráce mezi jednotlivými institucemi, které podporují seniory při aktivitách mezigeneračního soužití, a jejich zapojení do činností s dalšími věkovými skupinami. Projekt byl zpracován pomocí komparativní analýzy mezigeneračních a komunitních center ve vybraných státech EU a v ČR (dále také „Analýza“). Vybranými státy EU k srovnání byly Německo, Francie a Švédsko. Zpracovatel vybral tyto státy jako vhodné vzhledem k jimi uplatňované sociální politice na různých úrovních samosprávy a státní správy. Jsou tedy vhodnými příklady dobré praxe, které mohou ČR posloužit jako inspirace pro formování rodinné a seniorské politiky.

2.1 Metodický přístup

Hlavními zdroji informací pro zpracování Projektu byly informace dostupné z veřejných zdrojů a z dotazníkového šetření provedeného za účelem zjištění stávajícího stavu uplatňované praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR. Výsledky dotazníkového šetření jsou Přílohou č. 1 této Analýzy, soubor obsahuje odpovědi ke dni 30. 5. 2019. Pro potřeby zjištění informací o oblasti komunitních a mezigeneračních center v zahraničí byla vytvořena databáze center ve srovnávaných zemích. Databázi komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích, která byla aktualizována k 30. 5. 2019, obsahuje Příloha č. 4 - Databáze komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích.

2.2 Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center

V rámci této oblasti Zpracovatel analyzoval komunitní a mezigenerační centra z hlediska formálního vymezení, legislativního ukotvení, zřizovatele, financování, spolupráce center s dalšími subjekty a zapojení seniorů.

Česká republika

Zpracovatel v Analýze nerozlišuje dělení na komunitní a mezigenerační centra. Současná legislativa přesně nedefinuje činnost center. Činnost některých komunitních center je vzhledem k rozsahu centry vykonávaných činností dána zákonem o sociálních službách. Činnost mezigeneračních center je zmíněna jen v zákoně o sociálních službách, a to uvedením typů zařízení, ve kterých jsou sociální služby centry poskytovány. Zřizovateli komunitních a mezigeneračních center jsou subjekty soukromého sektoru, neziskového sektoru nebo samosprávy. Absence legislativy definující činnost mezigeneračních center je obdobně jako u komunitních center překážkou pro činnost mezigeneračních center, a to zejména z pohledu financování jejich činnosti. Nejčastěji dochází ke vzájemné spolupráci subjektů samosprávy a neziskového sektoru při zřizování i financování činnosti center, kdy jsou současně financována z příspěvků ministerstev, soukromých subjektů a Evropských strukturálních a investičních fondů. Centra spolupracují se samosprávami a se vzdělávacími institucemi. Ve většině případů centra nevyhledávají osamělé seniory. Pokud ano, činí tak prostřednictvím inzerce, pořádáním kulturních akcí nebo osamělé seniory oslovují sociální pracovníci, lékaři, kluby seniorů a sociální odbory obecních úřadů. Senioři jsou zapojeni do činností center jako dobrovolníci u aktivit a jako spoluorganizátoři aktivit pro své vrstevníky nebo ostatní generace.

Německo

Komunitní centra jsou brána jako místa pro setkávání všech obyvatel dané komunity. Centra jsou vymezena v Sociálním zákoníku (v NJ „Sozialgesetzbuch“). Zřizovateli jsou nejčastěji neziskové organizace nebo společnosti s ručením omezeným. Zařízení jsou financována z příspěvků obcí nebo okresů, Evropského sociálního fondu a finančních darů soukromých subjektů. Komunitní centra spolupracují s obcemi, vzdělávacími institucemi, pečovatelskými domy nebo jinými volnočasovými centry. Centra jsou organizována do svazů. Komunitní centra nemají za povinnost vyhledávat osamělé seniory. K zapojení seniorů dochází prostřednictvím seniorských sítí a agentur.

Mezigenerační centra jsou podporována Spolkovou vládou pomocí tzv. vícegeneračních domů již od roku 2006. V Německu jich existuje 540 a každý den jejich služby využívají desítky tisíc klientů. Cílem vícegeneračních domů je propojení různých věkových skupin. Domy ve svých aktivitách musí zohledňovat mezigenerační spolupráci a učení, místní sociální podmínky a dobrovolnictví. Podmínky, za jakých mohou vícegenerační domy získat finanční podporu, určuje Spolkové ministerstvo pro záležitosti rodiny, seniorů, žen a mládeže (v NJ „Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend“). Zřizovateli jsou obchodní společnosti nebo samosprávy. Domy získávají finanční podporu ze státního rozpočtu. Vícegenerační domy aktivizují seniory a snaží se zabránit sociální izolaci. Domy spolupracují s obcemi, soukromými společnostmi, neziskovými organizacemi a dalšími vícegeneračními domy. Reagují tak na nabídku služeb pro obyvatelstvo.

Francie

Nedochází k rozlišení mezi činnostmi komunitních a mezigeneračních center. Tyto činnosti vykonávají tzv. centra sociální akce a tzv. sociokulturní centra. Centra sociální akce jsou veřejnoprávní instituce pověřené prováděním sociální politiky na území dané obce. Disponují vlastními zdroji a jsou tvořena místními volenými zástupci, zástupci z rodinných sdružení, organizací zdravotně postižených a seniorů. Centra sociální akce jsou ukotvena v Zákoníku o sociální péči a rodině (ve FJ „Code de l'action sociale et des familles“). Zřizovateli center jsou obce a ty také zajišťují jejich financování. Centra jsou sdružena v Národní unii obecních a meziobecních center sociální akce (ve FJ „L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale“). K šíření dobré praxe mezi centry slouží databáze úspěšně realizovaných projektů. Senioři jsou do činností center zapojeni prostřednictvím různých aktivit. Centra organizují mezigenerační setkávání a snaží se eliminovat sociální vyloučení seniorů.

Sociokulturní centra realizují projekty sociálního rozvoje pro obyvatele daného území. Základem je spolupráce s dobrovolníky z komunity. Existence sociokulturních center není legislativně ukotvena. Většina center je zřizována neziskovými organizacemi, obcemi nebo tzv. pokladnami rodinných příspěvků (dále „CAF“) a jsou financována prostřednictvím obcí, CAF a členských poplatků. Sociokulturní centra jsou sdružena ve Federaci sociálních a sociokulturních center. Činnost center je zaměřena na všechny věkové skupiny, především však na seniory. Senioři jsou zapojeni prostřednictvím mezigeneračního učení.

Švédsko

Neexistuje definice mezigeneračních a komunitních center. Za poskytování některých sociálních a zdravotních služeb zodpovídají obce. Tyto služby nabízejí obce v rekreačních centrech, volnočasových centrech, rodinných centrech a centrech setkávání. Činnost center financují obce, na financování se

podílí také Evropský sociální fond a soukromé subjekty. Obce spolupracují s regiony při plánování, financování a poskytování sociálních služeb. Senioři jsou do aktivit center zapojeni prostřednictvím vykonávané terénní činnosti.

2.3 Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center

V rámci této oblasti Zpracovatel analyzoval komunitní a mezigenerační centra z hlediska soužití generací, druhů činností a rozdělení služeb a aktivit, specifikace prostor a kapacity jednotlivých center, ceny poskytovaných služeb a provozní doby.

Česká republika

Při popisu stávající praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR byly využity výsledky vlastního dotazníkového šetření. Základním zjištěním je, že nedochází k rozlišení činnosti komunitních a mezigeneračních center. V centrech dochází k poskytování služeb všem věkovým skupinám. Většina center neposkytuje služby dle zákona o sociálních službách. Centra poskytují aktivity mimo vymezení zákona jako jsou sportovní, vzdělávací a kreativní volnočasové aktivity, organizace divadelních představení a výstav, doučování, mateřská centra, rodičovské skupiny a kluby seniorů, dobrovolnické aktivity, mezigenerační setkávání a environmentální aktivity. Některé aktivity jsou realizovány na mezigenerační bázi, některé aktivity jsou organizovány pouze pro danou věkovou skupinu. Aktivity pro různé věkové skupiny probíhají zpravidla ve stejných prostorech, centra mají zpravidla kapacitu 15 až 150 míst. Většina center poskytuje své služby bezplatně, zpoplatněny jsou specifické sociální služby a některé volnočasové aktivity. Provozní doba se odvíjí od potřeb klientů, většinou se jedná o denní provoz v pracovní dny.

Německo

Všechna komunitní centra nabízejí sportovní, vzdělávací a kreativní volnočasové aktivity pro různé věkové skupiny. Centra nabízejí rodičovské kluby a bezplatné poradenství pro mládež, rodiny a seniory. Dále také nabízejí kariérní poradenství, poradenství v oblasti práva, daní, sociálních služeb a poradenství ohledně integrace uprchlíků. Komunitní centra vykonávají pro obce sociální služby, organizují aktivity center denní péče, středisek sociální péče nebo poskytují pečovatelské služby. Kapacita center se odvíjí od velikosti území a počtu obyvatel dané oblasti. Aktivity jsou poskytovány jak bezplatně, tak za finanční úhradu. Poplatky jsou vybírány jednorázově (cca 5 €), měsíčně nebo čtvrtletně. Otevírací doba je ve všední dny od 8 nebo 10 hodin do 18 nebo 20 hodin. Některá centra mají i zkrácený víkendový provoz.

Vícegenerační domy musí realizovat aktivity podle místních demografických podmínek dané komunity. Cílem realizovaných aktivit je dosažení sociální inkluze a integrace všech osob místní komunity. Mezi realizovanými aktivitami jsou aktivity na podporu sladění pracovního a rodinného života jako péče o děti a pomoc s péčí o seniory, aktivity zaměřené na zapojení mládeže a rizikových skupin, pomoc s integrací uprchlíků, poradenství, vzdělávací a volnočasové aktivity pro všechny věkové skupiny. Kapacita center se odvíjí od rozsahu poskytovaných služeb a liší se mezi jednotlivými domy. Díky dobrovolnictví je většina aktivit nezpoptatněna, zpoplatněné jsou stravovací služby. Provozní doba se odvíjí podle realizovaných aktivit.

Francie

Aktivity v centrech sociální akce (ve FJ „centre communal d'action sociale“) jsou nabízeny všem věkovým skupinám. Záleží na centru, zda bude podporovat mezigenerační spolupráci. Centra také podporují sociální služby v terénní a ambulantní péči. Zákoník o sociální péči a rodině (ve FJ „Code de l'action sociale et des familles“) vymezuje sociální služby, kterým se centra sociální akce mohou věnovat. Činnost center je zaměřena převážně na malé děti a seniory. Centra velmi často poskytují služby mateřských škol, center volného času, domovů důchodců a azylových domů. Nabízené služby a aktivity vychází z potřeb místního obyvatelstva. Kapacita prostor se odvíjí od místních podmínek. Některé služby jsou nabízeny zdarma, jiné jsou zpoplatněny jednorázově nebo ročním členským poplatkem. Centra operují zpravidla podle denního provozu ve všední dny.

Sociokulturní centra nabízejí aktivity pro všechny obyvatele dané komunity podle poptávky, převážně se zaměřují na potřeby neúplných rodin, seniorů, mládeže a přistěhovalců. Centra nabízejí volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti, pro dospělé nabízejí vzdělávací, jazykové a počítačové kurzy a pro seniory organizují výlety, kluby a jiné aktivity. Kapacita center je podřízena místním podmínkám. Aktivity jsou zpoplatněny prostřednictvím ročního členského poplatku, který se pohybuje mezi 5 až 18 € za rok. Poplatky jsou nižší pro děti. Centra jsou otevřena ve všední dny od 9 do 12 nebo 13 hodin, a poté od 14 do 18 hodin.

Švédsko

Centra soustřeďují své aktivity na určité věkové skupiny. Podle zákona o sociálních službách musí centra pro děti a mládež podporovat spolupráci s rodinami za účelem všestranného rozvoje a vykonávat preventivní činnosti. Pro rodiny s dětmi musí centra poskytovat specializované rodinné poradenství. Obec má povinnost informovat seniory o poskytovaných službách prostřednictvím terénní služby. Centra také organizují doplňkové volnočasové aktivity. V centrech je kavárna, studovna nebo herna. Konají se zde kurzy, besedy, promítání, koncerty a jiné kulturní události. Pro rodiny s dětmi jsou organizovány dětské skupiny. V rámci společných prostor nedochází k realizaci aktivit různých věkových skupin. Většina center vybírá roční členský poplatek (100 až 500 švédských korun). Stravovací zařízení jsou zpoplatněna zvlášť. Centra mají otevřeno jak ve všední dny, tak o víkendu. Provozní doba se liší podle toho, pro kterou věkovou skupinu je zařízení určeno.

2.4 Doporučení pro Českou republiku

Zpracovatel v kapitole 9. této Analýzy uvádí doporučení pro ČR vyplývající ze zjištění Analýzy. Tato doporučení by měla vést ke zlepšení stávajícího stavu v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR. MPSV by mělo z uvedených doporučení vycházet při formulaci a efektivní úpravě stávajících dotačních titulů. Doporučení jsou shrnuta v následujících bodech:

1. Upřesnění kritérií pro splnění statusu mezigeneračního a komunitního centra

Mělo by dojít k vytvoření jedné univerzálně přenositelné definice stanovující činnost komunitních a mezigeneračních center. Tato definice by měla pokrývat činnost obou typů organizací, jelikož dochází k překryvu činností obou typů center v rámci jednotlivých zařízení. Na základě legislativního vymezení definice, například v zákonu o sociálních službách, by mělo dojít ke stanovení zásad podpory činností center.

2. Místní podpora

Aktivity komunitních a mezigeneračních center by měly vycházet z místních podmínek. Podporu je třeba zaměřit na co možná nejnižší místní úroveň.

3. Provázanost se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb

Nabídka aktivit komunitních a mezigeneračních center by měla odpovídat a navazovat na střednědobé plány rozvoje sociálních služeb obcí. Činnost a nabídka sociálních služeb poskytovaná komunitními a mezigeneračními centry by měla reflektovat místní poptávku po sociálních službách v rámci území obcí.

4. Financování a podpora existujících sdružení

V ČR již existují sdružení a organizace zabývající se činností mezigeneračních a komunitních center. Stěžejní je podpora jejich činnosti a využití existující infrastruktury. MPSV by mělo vytvořit institucionální podporu činnosti komunitních a mezigeneračních center. Dle Zpracovatele by mělo dojít k podpoře financování činnosti center následujícími způsoby:

- a. financování činnosti center jako sociálních služeb;
- b. finanční podpora na základě vytvořeného programu systematické finanční podpory komunitních a mezigeneračních center.

5. Podpora dobrovolnictví

Dobrovolnictví rozvíjí solidaritu a zvyšuje mezigenerační a mezikulturní porozumění a komunitní soudržnost. Současně je při vyšším zapojení dobrovolníků do aktivit center možné docílit snížení celkových provozních nákladů center. Zapojení seniorů coby dobrovolníků přispívá k jejich socializaci a integraci a ke snížení pravděpodobnosti sociálního vyloučení.

6. Podpora spolupráce s existujícími organizacemi

Podpora spolupráce mezi centry a organizacemi s obdobnou cílovou skupinou klientů za účelem zvýšení participace členů komunity na aktivitách center. Příkladem může být spolupráce center se vzdělávacími institucemi.

7. Prosazování zájmů a zvyšování standardu činnosti center

Dle Zpracovatele by měl být podporován vznik organizace sdružující jednotlivá centra a prosazující zájmy komunitních a mezigeneračních center za účelem soustavného zvyšování standardu poskytovaných služeb komunitními a mezigeneračními centry. K prosazování zájmů center by mělo dojít prostřednictvím sjednocení jednotlivých center prostřednictvím:

- a. vytvoření podpůrné sítě nebo zastřešující organizace;
- b. vytvoření odborné sekce a pracovní skupiny Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

Cílem obou možností vytvoření výše uvedených sdružujících organizací je podpora činnosti center, prosazování jejich zájmů, přenášení dobré praxe a zajištění prosazování společných zájmů center. V rámci obou sdružení by však bylo rozdílné postavení MPSV, kdy v prvním případě by bylo MPSV partnerem a v druhém naopak oponentem center.

3. ÚVOD

Předmětem Projektu je komparativní analýza mezigeneračních a komunitních center ve vybraných státech EU a v ČR (dále jen „Analýza“). Cílem je představení příkladů využívání dobré praxe, v jehož rámci se Zpracovatel zabýval identifikací způsobů spolupráce mezi jednotlivými institucemi, které podporují seniory při aktivitách mezigeneračního soužití a jejich aktivního zapojení do činností s dalšími věkovými skupinami. Mezi tyto instituce se řadí samosprávy, orgány státní správy, nevládní neziskové organizace, domovy pro seniory a další.

Náplň aktivit mezigeneračních a komunitních center se často překrývá a nelze u všech organizací jasně určit, zda se jedná o komunitní nebo mezigenerační centrum. Pro potřeby komparace Zpracovatel stanovil definice mezigeneračních a komunitních center, které byly následně použity při zpracování Analýzy. Definice vychází z uplatňované praxe v ČR a srovnávaných státech. Srovnání se zabývalo aktivitami center, které jsou organizovány v rámci prostorů center i aktivitami, které jsou realizovány mimo prostory center.

Záměrem analýz bylo také zjištění, jakým způsobem jsou starší osoby a senioři zapojeni v občanském a ve společenském životě jako dobrovolníci. Role dobrovolníků mohou představovat různé formy aktivit seniorů v rámci institucí vzdělávacího systému, center podílejících se na organizaci aktivit pro rodiny a mládež. Především se Zpracovatel zabýval, jakým způsobem se senioři do činnosti organizací zapojují, kdy byla také sledována specifikace seniory vykonávaných činností.

Součástí analytických prací bylo srovnání uplatňované dobré praxe samospráv ve vybraných státech se stávající situací v jednotlivých regionech ČR. Dobrá praxe dále posloužila Zpracovateli jako východisko při definování základních standardů institucí aktivních při zapojení seniorů do dobrovolnických aktivit pro účely efektivní úpravy stávajících dotačních titulů Odboru rodinné politiky v oblasti stárnutí, mezigenerační spolupráce, rodiny a podpory seniorských organizací.

Analýza vznikla v rámci projektu Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň (reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0006207) financovaného Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

4. METODICKÝ PŘÍSTUP

Tato kapitola uvádí metodický přístup společnosti BDO Advisory s.r.o. ke zpracování Projektů.

4.1 Zdůvodnění výběru srovnávaných zemí

Zpracovatel vybral nejprve na základě dostupných informací tři státy EU vhodné ke srovnání a vhodné z hlediska dobré praxe. Tento výběr byl proveden před započítáním prací souvisejících s tvorbou analýz a doporučení. Zpracovatelem bylo vybráno Německo, Francie a Švédsko jako vhodné státy s uplatňovanou sociální politikou na různých úrovních samosprávy a státní správy v oblasti mezigeneračních a komunitních center. Je na místě zmínit, že všechny tři státy věnovaly dle statistik OECD více financí na oblast sociální politiky než ČR.¹ Tyto státy jsou dle Zpracovatele vhodnými příklady dobré praxe, které mohou ČR posloužit k čerpání zkušeností a jejich možnou aplikaci při formování budoucí státní politiky v analyzované oblasti.

4.1.1 Německo

V Německu je patrné rozdělení činností organizací na komunitní a mezigenerační centra. Sociální služby, stejně jako mezigenerační centra a komunitní centra, jsou dominantně poskytovány samosprávami nebo neziskovými organizacemi a na financování se podílí veřejný sektor (obce, spolkové země), náboženské organizace a soukromý sektor. V rámci mezigeneračních center dochází k soustavné finanční podpoře na spolkové úrovni, zatímco komunitní centra jsou podporována zejména na úrovni zemské a místní (tj. na úrovni spolkových zemí, okresů a obcí). Komunitní i mezigenerační centra poskytují sociální služby dle vymezené legislativy.

4.1.2 Francie

Ve Francii jsou sociální služby, mezigenerační a komunitní centra zaštitěny činností tzv. center sociální akce (ve FJ „centre communal d'action sociale“), která jsou zřízena obcemi s více než 1 500 obyvateli. V případě menších samospráv (méně než 1 500 obyvatel), jsou služby poskytovány v tzv. centrech meziobecní sociální akce (ve FJ „centre intercommunal d'action sociale“), která jsou zřízena regionálně blízkými a populačně menšími obcemi. Jednotlivá centra jsou sdružena v místních a národních sítích. Dále jsou sociální služby a aktivity vykonávané komunitními a mezigeneračními centry poskytovány v tzv. sociálních a sociokulturních centrech (ve FJ „centre social et socioculturel“), která jsou sdružována do svazů na regionální a do federace na národní úrovni. Francie představuje vhodný příklad pro ČR také z pohledu regionální struktury obcí, která je z celé Evropy nejvíce podobná regionální struktuře ČR, co do průměrné velikosti obcí a hustoty zalidnění.

4.1.3 Švédsko

Ve Švédsku je činnost zařízení odpovídající činnosti komunitních a mezigeneračních center vykonávána různými typy organizací. Dostupnost sociálních služeb mají ve své kompetenci obce, které mají mimo jiné ze zákona i další povinnosti týkající se péči o děti a seniory. Všechny obce ve Švédsku jsou tedy zainteresované v činnostech komunitních a mezigeneračních center, které buďto poskytují na základě vlastní činnosti, nebo využívají dodavatele služeb.

¹ Viz Příloha č. 2 - Přehled veřejných výdajů na sociální péči v komparovaných zemích v roce 2018.

Švédský sociální systém patří dlouhodobě mezi nejlepší na světě. Švédsko představuje svým uplatňovaným systémem sociálních služeb vhodný protipól oproti sociálním službám dominantně vykonávaným neziskovými organizacemi v Německu a oproti rozsáhlé regionální struktuře místních samospráv ve Francii.

4.2 Fáze Projektu

Dílčí práce vedoucí k realizaci Projektu byly rozděleny do třech fází, jejichž popis obsahují následující části. Fáze představují časově oddělená období, která se zároveň odlišují vykonávanými pracemi. V průběhu jednotlivých fází Zpracovatel informoval Objednatele o vykonaných pracích formou měsíčních reportů.

Fáze 1: sběr podkladů a psaní analýz (1. až 3. měsíc od platnosti smlouvy)

V rámci této podkapitoly jsou shrnuty podklady, z nichž bylo Zpracovatelem vycházeno při realizaci prací v rámci této fáze Projektu. Zpracovatel se dále zaměřil na psaní analýzy založené převážně na:

- informacích z veřejně dostupných zdrojů;
- podkladech poskytnutých na základě komunikace² a spolupráce se zahraničními institucemi odpovědnými za činnost mezigeneračních a komunitních center v zemích analýzy;
- informacích vyplývajících z průběžné komunikace a realizovaných konzultací s Objednavatelem.

V rámci analytických prací se Zpracovatel zaměřil na identifikaci formálního vymezení vybraných států, a to včetně srovnání s ČR. Výsledkem analytických prací bude zjištění počtu dostupných mezigeneračních a komunitních center, u kterých Zpracovatel identifikoval:

- druh soužití (počet generací účastníků se aktivit center);
- rozdělení služeb (zaměření aktivit center dle věku klientů, tj. péče o děti, dospělé, rodiny nebo seniory);
- druhy realizovaných činností center;
- specifikace prostor center (společné nebo oddělené atd.);
- kapacita center;
- zpoplatnění realizovaných činností a provozní doba center.

Uvedené části utváří komparativní analýzu, na jejíž finální podobě se spolu se Zpracovatelem podíleli zaměstnanci Objednavatele.

² Seznam kontaktů spolupracujících organizací obsahuje Příloha č. 2 - Seznam spolupracujících organizací.

Fáze 2: tvorba doporučení pro Českou republiku (3. až 4. měsíc od platnosti smlouvy)

V této podkapitole se Zpracovatel zabýval tvorbou doporučení pro ČR. Doporučení vychází ze získaných informací a uplatňované praxe v analyzovaných zemích. Výsledkem této fáze jsou doporučení pro formování rodinné a seniorské politiky MPSV.

Fáze 3: finalizace analýz a předání výstupů (4. až 5. měsíc od platnosti smlouvy)

Na základě provedených prací v předcházejících částech byly Zpracovatelem dokončeny práce na vykonaných analýzách a také byla finalizována doporučení na základě připomínek Objednavatele. Následně došlo k formálnímu předání a akceptaci výstupu Objednavatelem.

Součástí výstupu je manažerské shrnutí obsahující východiska vypracovaných analýz, postup prací, popis použitých metod a základní přehled dosažených výsledků analýz a doporučení z nich plynoucí.

4.3 Stěžejní zdroje informací

Tato část kapitoly metodického přístupu uvádí stěžejní zdroje informací využitých při analytických pracích při srovnání mezigeneračního a komunitního života.

4.3.1 Česká republika

Za účelem zjištění stávajícího stavu uplatňované praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR bylo realizováno dotazníkové šetření mezi jednotlivými institucemi vykonávajícími činnost mezigeneračních a komunitních center. Vedoucí pracovníci byli osloveni telefonicky s žádostí o spolupráci při vyplnění dotazníkového šetření na základě kontaktních údajů poskytnutých Objednavatelem. Současně byli dotázáni, zda vykonávají aktivity komunitních a mezigeneračních center. Následně byl zaslán přístup k elektronickému dotazníku vedoucím pracovníkům, jejichž centra vykonávají aktivity komunitních a mezigeneračních center a současně přislíbili spolupráci při vyplnění dotazníkového šetření. Výsledky dotazníkového šetření jsou Přílohou č. 1 této Analýzy.³

4.3.2 Zahraničí

Za účelem zjištění způsobu fungování komunitních a mezigeneračních center v Německu, Francii a Švédsku, a to z pohledu financování, spolupráce s dalšími organizacemi a definování realizovaných aktivit, byly využity informace z veřejně dostupných zdrojů informací. Zpracovatel v průběhu tvorby Analýzy oslovil řadu komunitních a mezigeneračních center v komparovaných zemích. návratnost a získávání informací od oslovených subjektů však byla minimální. Proto Zpracovatel vytvořil databázi komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích na základě domluvy se zástupci Objednavatele a za účelem získání datové základny pro potřeby Analýzy. Seznam vybraných zařízení ze srovnávaných zemí je Přílohou č. 3 - Databáze komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích.

4.4 Definice komunitních a mezigeneračních center

Zpracovatel na základě dostupných zdrojů informací a uplatňované praxe ve srovnávaných zemích stanovil definice, které byly využity pro potřeby Analýzy. Definice byly využity zejména pro vytvoření

³ Výsledky dotazníkového šetření Komunitní a mezigenerační centra v ČR. Soubor obsahuje odpovědi ke dni 30. 5. 2019.

pomyslné hranice mezi činnostmi jednotlivých center a zejména vzhledem ke stanoveným smluvním podmínkám Projektu.

4.4.1 Komunitní centra

Pro potřeby Projektu byla definice komunitních center převzata z využívané praxe MPSV: „komunitním centrem se rozumí veřejné víceúčelové zařízení, kde dochází k setkání členů komunity za účelem realizace sociálních, vzdělávacích, kulturních a rekreačních aktivit a zájmových akcí vyplývajících z tradic nebo zvyků dané komunity či regionu“.

4.4.2 Mezigenerační centra

Definice mezigeneračních center zní: „mezigenerační centrum je zařízení, kde dochází k interakci různých věkových skupin při realizaci různorodých aktivit“.

5. ČESKÁ REPUBLIKA

V této části dojde k představení stávající situace v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR.

5.1 Komunitní a mezigenerační centra

V této části Analýzy Zpracovatel představuje formální vymezení a uplatňovanou praxi v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR.

5.1.1 Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center

Následující část Analýzy se zabývá formálním vymezením komunitních a mezigeneračních center na území ČR. Při jejím zpracování byl kladen důraz zejména na uvedení užívané terminologie, legislativní ukotvení a způsob, jakým je činnost center zřizována a vedena. Zpracovatel nerozděluje Analýzu na samostatné kapitoly pro centra komunitní a mezigenerační vzhledem ke zjištění skutečností vyplývajících z realizovaného dotazníkového šetření.

Definice komunitních a mezigeneračních center

Pro potřeby komparativní analýzy komunitních a mezigeneračních center ve vybraných státech EU bude Zpracovatel vycházet z definic uvedených v části zabývající se metodickým přístupem k Analýze. V ČR postrádají komunitní a mezigenerační centra legislativní oporu. Zejména z tohoto důvodu neexistuje univerzálně platná definice komunitního centra a mezigeneračního centra.

Níže jsou uvedeny definice, jež byly používány v rámci čerpání dotací nebo dle převažujícího typu poskytovaných sociálních služeb dle zákona o sociálních službách⁴ komunitními a mezigeneračními centry v ČR.

Komunitní centra dle Integrovaného regionálního operačního programu

Dle definice uvedené v programovém dokumentu Integrovaného regionálního operačního programu (dále také „IROP“)⁵ a dle MPSV⁶ se komunitními centry rozumí veřejná víceúčelová zařízení, kde dochází k setkávání členů komunity za účelem realizace sociálních, vzdělávacích, kulturních a rekreačních aktivit a zájmových akcí vyplývajících z tradic nebo zvyků dané komunity či regionu.

Cílem aktivit bylo zlepšení sociální situace jednotlivých členů a komunity celkově. Za účelem dosažení cílů jsou v komunitním centru poskytovány kombinace komunitních a veřejných služeb, kdy je v rámci center realizováno minimálně základní sociální poradenství, sociální služba v ambulantní a terénní formě se zaměřením na řešení nepříznivé sociální situace a sociální začleňování.

⁴ Zákon č. 108/2006 sb. o sociálních službách.

⁵ Kolová výzva č. 74: Rozvoj infrastruktury polyfunkčních komunitních center, Integrovaný regionální operační program. Dostupné z: http://www.irop.mmr.cz/IROP/media/SF/Microsites/IROP/V%C3%BDzvy/V%C3%BDzvy%20-%20SC/V%C3%BDzvy%20SC%202.1/Specificka-pravidla_74-vyzva_v-1-1_1.pdf

⁶ Komunitní centrum x Polyfunkční komunitní centrum, Ministerstvo práce a sociální věci. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/1862744/Komunitn%C3%AD+centrum+versus+polyfunk%C4%8Dn%C3%AD+komunitn%C3%AD+centrum/a46fd34f-b919-492f-b00d-91cf2a1d0fa9?version=1.0&previewFileIndex=>

Komunitní centra představují samostatnou instituci realizující samostatně aktivity vlastní činností nebo jsou komunitní centra infrastrukturou utvářející zázemí pro další subjekty, které se zaměřují na organizaci výše zmíněných aktivit.

Vzhledem ke spádové oblasti zařízení a dle nabízených aktivit jsou jednotlivá komunitní zařízení členěna na **komunitní centra** a **komunitní polyfunkční centra**. Následující tabulka zobrazuje aktivity každodenního provozu center, které jsou považovány za klíčové. Komunitní centrum musí povinně poskytovat dané sociální služby a pouze jeden ze čtyř druhů volnočasových aktivit.

Tabulka 1 Členění zařízení na komunitní centra a komunitní polyfunkční centra dle MPSV

Parametr	Komunitní centrum	Komunitní polyfunkční centrum
Lokalizace	Obce, místní akční skupiny nebo svazky obcí s více než 10 000 obyvateli	Maximálně jedno v každém kraji
Cílová skupina	Věkově neomezená komunita žijící v daném místě	
Forma poskytovaných služeb	Ambulantní	Terénní nebo ambulantní
Poskytované sociální služby a druhy volnočasových aktivit		
<i>Poskytované sociální služby</i>	Komunitní sociální práce jsou poskytovány sociálním pracovníkem, který je vlastním zaměstnancem komunitního centra, nebo nákupem služeb, dohodou o spolupráci s jinou organizací bez finančního plnění nebo zaměstnancem zřizovatele	Minimálně poskytování základního sociálního poradenství kvalifikovaným sociálním pracovníkem
<i>Volnočasové aktivity nebo služby</i>	Nepovinné	Povinné
<i>Kulturní a multikulturní výchovně vzdělávací služby</i>	Nepovinné	Povinné
<i>Environmentální služby a podpora jejich využití</i>	Nepovinné	Povinné

Zdroj: MPSV

Komunitní centra vytváří prostor pro řešení krizových situací jednotlivců jako první kontakt pro navázání dalších sociálních a jiných služeb. Komunitní centra neslouží pouze jako kulturní centra nebo prostory pro masovou zábavu.

Komunitní centra dle typologie sociálních služeb MPSV

Komunitní centra jsou zahrnuta mezi služby sociální prevence a mezi nízkoprahová zařízení pro děti a mládež⁷, jejichž snahou je zamezit sociálním a zdravotním rizikům spojeným se způsobem života cílové skupiny nebo alespoň zmírnění škody spojené s těmito riziky. Služba je poskytována bezplatně.

⁷ Dle § 62 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež definováno jako: „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“

Dále jsou v komunitních centrech v ČR poskytovány služby nízkoprahových denních center⁸ a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.⁹

Kulturně komunitní centra dle Operačního programu Praha - pól růstu ČR

Dle definic uvedených v textech výzev 17.,¹⁰ 34.¹¹ a 35.¹² Operačního programu Praha - pól růstu ČR se kulturně komunitními centry rozumí nezisková a nekomerční zařízení, realizující sociální, kulturní a pohybové aktivity, jejichž primárním cílem je posilování místní sociální soudržnosti a sociální začleňování. Na realizaci aktivit se podílejí členové místních komunit. Komunitní centra jsou zároveň prostory, kde je možné provádět sociální práci na místní úrovni, jednotlivé aktivity i jejich kombinace vycházející z potřeb dané komunity, ve které se centrum nachází a pro kterou je primárně určeno.

Cílem aktivit těchto výzev bylo zvýšení kapacit nízkoprahových a kulturně komunitních center poskytujících zázemí pro sociálně aktivizační aktivity. Finanční spoluúčast byla věnována na investiční podporu zřizování nových a rozšiřování stávajících center a prostor komunitního života. Dále finanční podporu získaly nově založené či rozšířené inovativní projekty komunitního života a integrace.¹³

Legislativa v oblasti mezigeneračních a komunitních center

Předmětem této kapitoly je představit základní legislativní předpisy stimulující činnost komunitních center na území ČR. Ve stávajících legislativních předpisech není podpora ani činnost komunitních center uvedena. Legislativa nezahrnuje a přesně nedefinuje svým vymezením komunitní centra ani obsah jejich činnosti.

Činnost některých komunitních center je vzhledem k rozsahu centry vykonávaných činností na území ČR dána zákonem o sociálních službách.¹⁴

Mezigenerační centra a jejich činnost nejsou definována žádným právním předpisem. Činnost mezigeneračních center je zmíněna jen v zákoně o sociálních službách, a to uvedením typů zařízení, ve kterých jsou sociální služby centry poskytovány.

⁸ Dle § 61 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách je nízkoprahové denní centrum definováno jako: „Nízkoprahová denní centra poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby pro osoby bez přístřeší.“

⁹ Dle § 65 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách je sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi definována jako: „Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.“

¹⁰ Výzva 17. Podpora sociálních služeb, komunitního života a sociálního bydlení, Specifický cíl 3.1 Posílená sociální infrastruktura pro integraci, komunitní služby a prevenci, Prioritní osa 3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě, Operační program Praha - pól růstu ČR. Dostupné z: http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2016/08/Text_vyzvy_17_SC_3_1.pdf

¹¹ Výzva 34. Podpora komunitního života a sociálního podnikání, Specifický cíl 3.3 Posílené aktivity pro integraci, komunitní služby a prevenci, Prioritní osa 3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě. Dostupné z: http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/09/V%C3%BDzva-%C4%8D.-34-SC-3.3_verze-platn%C3%A1-od-7.8.2018.pdf

¹² Výzva 35. Podpora sociálních služeb, komunitního života a sociálního bydlení, Specifický cíl 3.1 Posílená sociální infrastruktura pro integraci, komunitní služby a prevenci, 3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě. Dostupné z: <http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/09/Text-v%C3%BDzvy-%C4%8D.-35.pdf>

¹³ A. Specifický cíl 3.1: Posílená sociální infrastruktura pro integraci, komunitní služby a prevenci, Prioritní osa 3: Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě, Podmínky pro čerpání finančních prostředků z Prioritní osy 3. Průvodce Operačním programem Praha - Pól růstu ČR. Dostupné z: http://prahafondy.ami.cz/userfiles/File/Zavrena_konference/Prvodce_OP_PPR_broura.pdf

¹⁴ Zákon č. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách.

V současnosti se mezi tyto poskytované sociální služby mezigeneračních a komunitních center řadí centra denních služeb, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením a další. Absence legislativy definující činnost mezigeneračních center je obdobně jako u komunitních center překážkou pro činnost mezigeneračních center, a to zejména z pohledu financování činnosti mezigeneračních center.

Zřizovatelé a financování komunitních a mezigeneračních center

Zřizovateli komunitních a mezigeneračních center jsou na území ČR subjekty soukromého sektoru, neziskového sektoru nebo samosprávy. Mezi subjekty samosprávy podílející se na zřizování center patří kraje, obce a organizace zřizované těmito subjekty. Mezi subjekty z neziskového sektoru se zřizováním komunitních a mezigeneračních center zabývají nestátní neziskové organizace nebo církevní organizace. Nejčastěji dochází ke vzájemné spolupráci subjektů samosprávy a neziskového sektoru při zřizování i financování činnosti center,^{15,16,17} při níž se současně na financování podílí i příspěvky ministerstev, soukromých subjektů nebo Evropské strukturální a investiční fondy (dále také „ESIF“).

Spolupráce komunitních center s dalšími subjekty

Centra při své činnosti spolupracují se samosprávami, a to na úrovni obcí nebo krajů, vzhledem ke skutečnosti, že jsou právě tyto samosprávné celky zřizovateli a stěžejními donátory činnosti center. Dále centra spolupracují se vzdělávacími institucemi, a to zejména s mateřskými nebo základními školami, s nimiž pořádají mezigenerační aktivity.

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

Většina center v ČR nevyhledává osamělé seniory za účelem zapojení do aktivit centra nebo snížení osamělosti osob v seniorském věku. Centra, která osamělé seniory vyhledávají, se soustředí na oslovení seniorů prostřednictvím inzerce nebo prostřednictvím pořádání kulturních akcí, kde jsou senioři následně osloveni. S identifikací osamělých seniorů napomáhají také sociální pracovníci vykonávající terénní služby. Dále jsou do oslovení seniorů zapojené sociální odbory obecních úřadů, lékaři a kluby seniorů.

Senioři jsou zapojeni do činností center jako dobrovolníci u aktivit, které mohou sami vykonávat na základě znalosti určité dovednosti. Mezi takové aktivity patří kurzy pletení a jiných ručních prací a řemesel, lekce vaření, kurzy pohybových aktivit, jazykové kurzy a další. Senioři se také zapojují jako tvůrci nebo spoluorganizátoři aktivit pro jiné seniory nebo pro ostatní generace.

5.1.2 Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center

Tato část Analýzy interpretuje výsledky realizovaného dotazníkového šetření. Základním zjištěním je, že nedochází k rozlišení činnosti dle stanovených definic komunitních a mezigeneračních center. Všechna centra se ve své činnosti zabývají mezigeneračními aktivitami. Výjimkou je pouze jedno

¹⁵ Komunitní centrum Prádelna, Praha 5 - Smíchov. Dostupné z: http://www.veselysmichov.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=27

¹⁶ Komunitní centrum Kampa, Praha 1. Dostupné z: <http://www.kckampa.eu/o-nas/nasi-sponzori-a-podporovatele/>

¹⁷ Komunitní centrum Říčany, Říčany. Dostupné z: <http://www.kcricany.cz/donatori/>

centrum, které v odpovědích uvedlo, že neorganizuje mezigenerační aktivity. Rozdělení na komunitní a mezigenerační centra tedy není dle názoru Zpracovatele při popisu uplatňované praxe vhodné.

Druh soužití

V rámci center dochází k poskytování aktivit a služeb všem věkovým skupinám.

Druhy a rozdělení činností, služeb a aktivit

Většina center neposkytuje dle výsledku šetření sociální služby dle zákona o sociálních službách. Pro věkovou skupinu dětí a mládeže vyvíjí centra činnost nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a sociálně aktivizační službu. V případě dospělé populace ve věku od 18 do 64 let poskytují centra činnost nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, centra denních služeb,¹⁸ sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, služby denního stacionáře,¹⁹ sociální poradenství,²⁰ pečovatelské služby²¹ a odlehčovací služby.²² Pro seniory ve věku 65 a více let poskytují centra činnosti sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením,²³ terénní pečovatelské služby, služby denního stacionáře, odlehčovací služby,²⁴ služby osobní asistence²⁵ a centra denních služeb. Centra však více aktivit poskytují klientům mimo vymezení zákona o sociálních službách. Pro všechny věkové skupiny centra organizují následující činnosti:

- volnočasové aktivity sportovního, vzdělávacího, kreativního a pohybového typu;

¹⁸ Dle § 45 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách se centry denních služeb rozumí následující: „V centrech denních služeb se poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.“

¹⁹ Dle § 46 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách se denním stacionářem rozumí následující: „V denních stacionářích se poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.“

²⁰ Dle § 37 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách se sociálním poradenstvím rozumí základní a odborné sociální poradenství. Základním sociálním poradenstvím se rozumí následující: „Základní sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Základní sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb; poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit.“ Odborným sociálním poradenstvím se rozumí následující: „Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí a ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností.“

²¹ § 40 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách se pečovatelskou službou rozumí následující: „Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb vyjmenované úkony.“

²² § 44 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách se odlehčovací službou rozumí následující: „Odlehčovací služby jsou terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které je jinak pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí; cílem služby je umožnit pečující fyzické osobě nezbytný odpočinek.“

²³ Dle § 66 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách jsou sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením definovány jako: „Sociálně aktivizační služby jsou ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením.“

²⁴ Dle § 44 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách jsou odlehčovací služby definovány jako: „Odlehčovací služby jsou terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které je jinak pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí; cílem služby je umožnit pečující fyzické osobě nezbytný odpočinek.“

²⁵ Dle § 39 zákona č. 108/2006 sb. o sociálních službách je osobní asistence definována jako: „Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.“

- sociálně kulturní aktivity spočívající v organizaci aktivit typu: divadlo, výstavy, pěvecký sbor, komunitní vaření, kreativní dílny;
- doučování a školní příprava;
- preventivní programy;
- mateřská centra, dětské a rodičovské skupiny a kluby seniorů;
- dobrovolnické aktivity a pomoc dobrovolníků při realizaci aktivit v rámci centra nebo terénní aktivity;
- mezigenerační setkání při spolupráci s domovy pro seniory a mateřskými školami;
- environmentální aktivity spočívající v environmentálním vzdělávání nebo společné péči o zahrádky.

Některé aktivity jsou realizovány na mezigenerační bázi a některé aktivity jsou organizovány pouze pro danou věkovou skupinu.

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Organizované aktivity pro různé věkové skupiny probíhají v centrech zpravidla ve stejných prostorech. Výjimkou jsou centra, která se zabývají například péčí o děti a zároveň slouží jako denní stacionáře pro starší generace. V takových případech existují specifické prostory, kde dochází k realizaci mezigeneračních aktivit zapojených generací. Centra zpravidla disponují infrastrukturou odpovídající vlastní nabídce aktivit a služeb center. Kapacita center se odvíjí od potřeb center. Dle výsledku šetření se kapacita center pohybuje v rozmezí 15 až 150 okamžitých míst v centru.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Naprostá většina center nabízí svoje služby bezplatně. V případě placených služeb, jsou zpoplatněny zejména specifické sociální služby na základě znění zákona o sociálních službách. Dále jsou zpoplatněny některé volnočasové aktivity.

Centra poskytují služby a organizují aktivity pro své klienty zpravidla každý pracovní den. Otevírací doba některých center není pevně stanovena a provozní doba centra se odvíjí od potřeb klientů.

6. NĚMECKO

Rozdělení činností komunitních a mezigeneračních center je patrné v Německu. Sociální služby, stejně jako mezigenerační centra a komunitní centra, jsou dominantně poskytovány neziskovými organizacemi a na financování se podílí veřejný sektor (spolková vláda, spolkové země a obce), náboženské organizace a soukromý sektor. V rámci mezigeneračních center dochází k soustavné finanční podpoře na spolkové úrovni, zatímco komunitní centra jsou podporována zejména na úrovni místní. Německo je vhodnou zemí ke komparaci z pohledu geografické blízkosti k ČR.

6.1 Komunitní centra

V této části Analýzy Zpracovatel představí formální vymezení a uplatňovanou praxi v oblasti komunitních center v Německu.

6.1.1 Formální vymezení komunitních center²⁶

Komunitní centra jsou v současném přístupu k sociálním službám v Německu brána jako místa pro setkávání všech generací, kultur a společenských vrstev obyvatel komunity. Smyslem existence komunitních center je povzbudit občanskou angažovanost, svépomoc a dobrovolnictví. Při činnostech komunitních center dochází ke kombinaci vzdělávacích, kulturních a sociálních aktivit.

Aktivity komunitních center jsou cíleny na obyvatele komunity, v rámci které dochází k propojení různých zájmových spolků a subjektů od školských zařízení, poradenských center, ambulantní péče, pečovatelských služeb po místních zájmové subjekty.

Definice komunitního centra používaná v Německu

V oblasti komunitních center v Německu se vyskytuje několik pojmů odkazujících na instituce vykonávající činnost komunitních center a sociálních služeb. Mezi užívané názvy pro komunitní centra se řadí následující výrazy, které odpovídají stanovené definici pro potřeby této Analýzy:

- Bürgerhaus;²⁷
- Bürgerzentrum;²⁸
- Bürgertreff;²⁹
- Kommunikationszentrum;³⁰
- Nachbarschaftshaus;³¹
- Nachbarschaftsetage;³²

²⁶ Zinner, G. (2015): Nachbarschaftshäuser in ihrem Stadteil. Verband für sozial-kulturelle Arbeit e. V., Berlin, 2015. Dostupné z: http://vska.de/wp-content/uploads/2016/02/georg_zinner_nachbarschaftshaeuser.pdf

²⁷ V českém jazyce (dále jen „ČJ“) „Komunitní dům“

²⁸ V ČJ „Komunitní centrum“

²⁹ V ČJ „Centrum občanské angažovanosti“

³⁰ V ČJ „Komunikační centrum“

³¹ V ČJ „Sousedský dům“

³² V ČJ „Sousedské centrum“

- Nachbarschaftszentrum;³³
- Stadtteilzentrum;³⁴
- Soziokulturelles Zentrum.³⁵

Nejedná se o celkový přehled všech pojmů odkazujících na komunitní centra. Jedná se pouze o ilustrativní přehled, jenž dokládá složitost vymezení užívaných definic a pojmů v oblasti komunitních center v Německu. Výše uvedené názvy jsou používány i v názvech vícegeneračních domů (viz následující kapitola zabývající se Mezigeneračními domy v Německu). Dle údajů Konfederace sociokulturních center se v Německu nachází celkem 566 center, která v roce 2018 navštívilo 12,5 mil. osob.³⁶

Legislativa

Komunitní a mezigenerační centra spadají svojí činností a vymezením do legislativy Sociálního zákoníku.³⁷ Na základě Sociálního zákoníku je systém výkonu sociální politiky v Německu decentralizovaný. Výkonem státní správy na spolkové úrovni jsou pověřena spolková ministerstva.³⁸ V oblasti stárnutí je výkonem státní správy na spolkové úrovni, tj. stanovením legislativního rámce sociální politiky a podporovaných oblastí ze spolkového rozpočtu, pověřeno Spolkové ministerstvo pro záležitosti rodiny, seniorů, žen a mládeže (dále také „Spolkové ministerstvo“).³⁹

Některá komunitní a mezigenerační centra vykonávají aktivity a služby, které spadají do oblastí podpory vymezených Sociálním zákoníkem, tedy do sociálních služeb. Oproti systému sociálních služeb v ČR je nutné podotknout, že systém sociálních služeb dle Sociálního zákoníku nevymezuje jednotlivé sociální služby, ale že legislativa umožňuje finanční podporu různorodých aktivit a vznik nových typů služeb na základě poptávky a místních podmínek.

Státní správa na úrovni spolkových zemí je odpovědná za implementaci spolkových pravidel a zprostředkování nezbytných sociálních služeb. Poskytováním, plánováním a financováním sociálních služeb jsou pověřeny samosprávy na místní úrovni (tj. obce), které samy určují typy poskytovaných služeb odpovídající místním potřebám a podmínkám. Necelých 44 % výdajů obcí v Německu bylo v roce 2016 určeno na oblast sociálních služeb.⁴⁰

³³ V ČJ „Sousedské centrum“

³⁴ V ČJ „Centrum městské části“

³⁵ V ČJ „Sociokulturní centrum“

³⁶ Was braucht's? Soziokulturelle Zentren in Zahlen 2019. Bundesvereinigung Soziokultureller Zentren e.V. Dostupné z: <http://www.soziokultur.de/bsz/sites/default/files/file/flipviewer/Statistik%202019/flipviewerexpress.html>

³⁷ V německém jazyce (dále jen „NJ“) „Sozialgesetzbuch“. Dostupné z: <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/>

³⁸ V NJ „Bundesministerium“.

³⁹ V NJ „Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend“. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/>

⁴⁰ DStGB, Deutscher Städte - und Gemeindebund, 2016. Dostupné z: https://www.dstgb.de/dstgb/Homepage/Publikationen/Infografiken/Grafik_KommunaleAusgaben_221018.jpg?resize=1024x%3E

Zřizovatelé a financování komunitních center

Nejčastěji jsou zřizovateli subjekty s právní formou neziskové organizace⁴¹ nebo společnosti s ručením omezeným.⁴² Zařízení jsou financována prostřednictvím příspěvků od obce, okresu nebo z Evropského sociálního fondu (dále také „ESF“). Na financování všech center se podílí finanční dary soukromých subjektů.

Mezi stěžejní zřizovatele komunitních center patří největší poskytovatelé sociálních služeb v Německu, kterými jsou Deutscher Caritasverband,⁴³ Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung,⁴⁴ Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband,⁴⁵ Arbeiterwohlfahrt Bundesverband,⁴⁶ Deutsches Rotes Kreuz⁴⁷ a Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland⁴⁸. Tyto organizace jsou největšími poskytovateli sociálních služeb v Německu a zastřešují spoustu menších místních organizací ve všech spolkových zemích. Jejich činnost je z 90 % financována ze zákonného pojištění.⁴⁹

Hlavním zdrojem financování aktivit komunitních center jsou obce, které se podílely v roce 2018 na financování center 27 % z celkových příjmů center, což odpovídá částce necelých 61,5 mil. €. Spolkové země věnovaly na provoz center 18 % veškerých výdajů, tento podíl představuje 41,5 mil. €. Ze spolkového rozpočtu bylo věnováno na komunitní centra pouze 5 % příjmů center.⁵⁰ Nejvýznamnější příjmovou položkou financování center mimo veřejné zdroje jsou příjmy z prodaného jídla, jež představovaly 7 % příjmů center.

Spolupráce komunitních center s dalšími subjekty

Komunitní centra pracují zejména se samosprávami na úrovni obcí, jelikož jsou financována z jejich rozpočtů. Navíc komunitní centra zpravidla vykonávají sociální služby pro dané obce. Komunitní centra spolupracují se vzdělávacími institucemi, pečovatelskými domy nebo jinými centry na organizaci společných aktivit.

Komunitní centra jsou organizována do svazů.^{51,52,53} Svazy zastupují zájmy svých členských organizací, představují odbornou podporu a zvyšují vyjednávací schopnost jednotlivých center. Cílem svazů je vzdělávání v oblasti komunitní práce, poradenství zabývající se aktuálními tématy v komunitách, prezentace dobré praxe a výměna dosažených zkušeností mezi členy.

⁴¹ V NJ „eingetragene Vereine“, zkr. „e.V.“.

⁴² V NJ „Gesellschaften mit beschränkter Haftung“, zkr. „GmbH“.

⁴³ V ČJ „Německá asociace charit“. Dostupné z: <https://www.caritas.de/>

⁴⁴ V ČJ „Evangelický úřad pro pomoc chudým a nemocným a pro rozvoj“. Dostupné z: <https://www.brot-fuer-die-welt.de/ueber-uns/evangelisches-werk/ewde/>

⁴⁵ V ČJ „Německé sdružení pro rovnoprávnost“. Dostupné z: <https://www.der-paritaetische.de/>

⁴⁶ V ČJ „Spolková dělnická organizace“. Dostupné z: <https://www.awo.org/bundesverband>

⁴⁷ V ČJ „Německý červený kříž“. Dostupné z: <https://www.drk.de/>

⁴⁸ V ČJ „Ústřední úřad sociální péče Židů v Německu“. Dostupné z: <https://www.zwst.org/>

⁴⁹ V NJ „der Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege“. Dostupné z: <https://www.bagfw.de/>

⁵⁰ V NJ „Was braucht’s? Soziokulturelle Zentren in Zahlen 2019. Bundesvereinigung Soziokultureller Zentren e.V.“. Dostupné z: <http://www.soziokultur.de/bsz/sites/default/files/file/flipviewer/Statistik%202019/flipviewerexpress.html>

⁵¹ Například „Bundesvereinigung Soziokultureller Zentren e.V.“. Dostupné z: <http://www.soziokultur.de/bsz/>

⁵² Například „Sdružení pro sociální a kulturní práci“ v NJ „Verband für sozial-kulturelle Arbeit e.V.“. Dostupné z: <http://vska.de/der-verband/>

⁵³ Například v NJ „Bundes Arbeitsgemeinschaft (BAG) Soziale Stadtentwicklung und Gemeinwesenarbeit e.V.“. Dostupné z: <http://www.bagsozialestadtentwicklung.de/bundesarbeitsgemeinschaft/wer-gehoert-zu-uns>

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

Komunitní centra nemají za povinnost zapojovat a aktivizovat osamělé seniory. Přesto je snahou komunitních center zapojit členy všech generací prostřednictvím nabízených aktivit a služeb. Mezi používané aktivity, kterými dochází k zapojení seniorů do aktivit center, patří seniorské sítě.

Prostřednictvím seniorských sítí^{54,55} dochází k zapojení seniorů pomocí organizování aktivit, v rámci kterých se senioři angažují coby dobrovolníci při organizaci a realizaci. Seniorské sítě vytváří aktivity pro seniory z jednotlivých městských čtvrtí. Aktivity odrážejí podmínky dané čtvrti a odpovídají požadavkům místních obyvatel. V závislosti na angažovanosti seniorů se liší vedení a organizace aktivit. Více informací viz poznámky pod čarou.

Řada německých měst realizuje tzv. seniorské agentury,⁵⁶ které se zabývají zprostředkováním sociálních služeb pro seniory, organizací volnočasových aktivit a poradenstvím. Obdobné služby nabízejí města též prostřednictvím tzv. pomoci seniorům,⁵⁷ jejímž smyslem je podpora nezávislého života ve stáří ve vlastním domě. Dobrovolníci a sociální pracovníci dochází vypomáhat seniorům s běžnými domácími činnostmi a zapojují je do života komunity. Podpora nezávislého života ve stáří je také cílem programu Akce otevřené oči.⁵⁸ Smyslem programu je zapojení dobrovolníků při pomoci seniorům v sousedství.

6.1.2 Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních center

Tato část se zabývá praxí uplatňovanou v komunitních centrech v Německu. Při zpracování této části bylo vycházeno z veřejně dostupných zdrojů informací.

Druh soužití

Všechna analyzovaná komunitní centra nabízejí volnočasové aktivity pro různé věkové skupiny. Mezi hlavní organizované aktivity patří sportovní a vzdělávací aktivity. Ze sociálních služeb nabízí komunitní centra zejména bezplatné poradenství pro mládež, rodiny a seniory. Jednotlivé druhy aktivit jsou zpravidla zaměřeny na určitou generaci, ale dochází i k mezigenerační spolupráci. Mezigenerační spolupráci zajišťují zejména vícegenerační domy.

Druhy a rozdělení činností, služeb a aktivit

Komunitní centra organizují aktivity denních center, volnočasové kroužky zaměřené na hudební, sportovní nebo kreativní činnosti v odpoledních hodinách pro děti v předškolním věku. Pro dospívající klienty centra nabízí kariérní poradenství.

⁵⁴ V NJ „Die SeniorenNetzwerke“, Köln. Dostupné z: <http://seniorennetzwerke-koeln.de/wir-ueber-uns/servicestelle/>

⁵⁵ V NJ „ZWAR-Netzwerke“, Dortmund. Dostupné z: <https://www.zwar.org/de/wir-ueber-uns/>

⁵⁶ V NJ „Seniorsbüro“. Například dostupné z:

https://www.hilden.de/sv_hilden/Unsere%20Stadt/Soziales%20u.%20Integration/Besondere%20Soziale%20Dienste/Senioren/Senioren%20C3%BCro%20Flyer%20web-version.pdf

⁵⁷ V NJ „Aufschende Seniorhilfe“. Například dostupné z: <https://www.duesseldorf.de/jugendamt/bts/aufsuchende-seniorenhilfe.html>

⁵⁸ V NJ „Aktion Augen Auf!“. Arbeiterwohlfahrt Bundesverband. Dostupné z: <http://www.aktionaugenauf.de/mitmachen/ich-mache-die-augen-auf/>

Pro dospělé klienty ve věku 18 až 64 let centra nabízejí poradenské služby v oblastech práva, daní, sociálních služeb nebo poradenství pro integraci uprchlíků a přistěhovalců. Na dospělou populaci se zaměřují aktivity rodičovských a rodinných klubů, jazykové kurzy nebo sportovní aktivity.

Komunitní centra nabízejí pro obyvatele v seniorském věku 65 a více let volnočasové, poradenské a vzdělávací aktivity, mezi které se řadí tréninky paměti, cvičení uzpůsobené seniorům a kurzy počítačové gramotnosti. Některá komunitní centra se také zaměřují na poskytování ošetrovatelských a pečovatelských služeb dle vymezení Sociálního zákoníku.⁵⁹

Komunitní centra doplňují nabídku existujících služeb v místě působnosti a jsou partnery veřejnému sektoru při realizaci outsourcovaných aktivit. Komunitní centra vykonávají pro obce sociální služby a organizují aktivity center denní péče nebo středisek sociální péče.⁶⁰

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Centra v naprosté většině analyzovaných případů realizují aktivity v rámci areálů, které jsou tvořeny vnitřními i venkovními prostory. Kapacita center se velmi odlišuje v závislosti na velikosti území a počtu obyvatel spádové oblasti, kde jsou aktivity realizovány.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Centra nabízí bezplatné i zpoplatněné aktivity. Poplatky jsou vybírány jednorázově nebo na principu měsíčních nebo čtvrtletních poplatků. Poplatek za jednorázovou aktivitu se pohybuje v průměru ve výši 5 € za aktivitu. Otevírací doba center je zpravidla ve všední dny nejčastěji od 8 nebo 10 hod. do 18 nebo 20 hod. Některá centra mají otevřeno i o víkendu se zkrácenou otevírací dobou.

6.2 Vícegenerační domy

V této části Analýzy se Zpracovatel soustředil na formální vymezení a uplatňovanou praxi v oblasti mezigeneračních center v Německu. Německo představuje vzhledem ke své geografické blízkosti významný potenciál pro získání osvědčeného know-how v oblasti center a sociální politiky jako takové. Přístup politiky uplatňované v oblasti mezigeneračních center se výrazně odlišuje od situace v oblasti politiky uplatňované v oblasti komunitních center, a to zejména přístupem k podpoře mezigeneračních center na spolkové úrovni.

6.2.1 Formální vymezení vícegeneračních domů

Za účelem podpory činností mezigeneračních center realizuje Spolkové ministerstvo Bundesprogramm Mehrgenerationenhäuser (dále také „Spolkový program vícegeneračních domů“), který je pro potřeby této komparativní analýzy stěžejní. Spolkový program vícegeneračních domů je klíčovou částí přístupu německé spolkové vlády, jak odvrátit negativní aspekty stárnutí německé populace.⁶¹

⁵⁹ V NJ „Sozialgesetzbuch“. Dostupné z: <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/>

⁶⁰ Grundlagen der fachlichen Arbeit im VskA, Fachverband der Nachbarschaftshäuser, Stadtteilzentren Begegnungsorte, Verband für sozial-kulturelle Arbeit e. V. Dostupné z: <http://vska.de/wp-content/uploads/2016/01/Nachbarschaftsh%C3%A4user-in-ihrer-Region-2016.pdf>

⁶¹ Politik für alle generationen, Demografie Portal des Bundes und der Länder, Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung. http://www.demografie-portal.de/DE/Home/home_node.html

Celkem se v celém Německu nachází 540 vícegeneračních domů, které denně navštíví 61 tis. klientů.⁶² V roce 2017 vícegenerační domy nabídly klientům více než 18 000 různorodých aktivit.⁶³ V aktuálně běžícím programovém období Spolkového programu od roku 2017 do roku 2020 bude na tento program ze spolkového rozpočtu vyčleněno 86,4 mil. €. ⁶⁴

Počátek spolkového programu se datuje k roku 2006, kdy bylo zahájeno programové období Prvního akčního programu vícegeneračních domů, které skončilo v roce 2011.⁶⁵ Následoval Druhý akční program vícegeneračních domů v období let 2012 až 2016⁶⁶ a nyní běží od roku 2017 do roku 2020 programové období navazujícího třetího Spolkového programu vícegeneračních domů.⁶⁷

S postupem času se zvyšoval počet vícegeneračních domů a měnilo se zaměření akčních programů. Nejprve byly akčními programy podporované aktivity s různorodým zaměřením. Následně se zaměření akčního programu ve třetím Spolkovém programu zaměřilo na individuální přístup k realizovaným aktivitám odpovídající místním podmínkám. První akční program se zaměřoval na sedm akčních oblastí, které musel každý vícegenerační dům promítnout do svých aktivit:

- Činnosti a aktivity vícegeneračního domu pro čtyři generace. Mezi tyto generace byly zařazeny děti (0 až 14 let), mládež (15 až 24 let), dospělí (25 až 54 let), obyvatelé v mladším seniorském věku (55 až 75 let) a senioři (76 a více let).
- Všechny aktivity musely podporovat mezigenerační součinnost.
- Realizace aktivit zaměřujících se na péči o děti a podpora sladění rodiny a práce.
- Realizované aktivity jsou pořádány na bázi dobrovolnictví.
- Služby domů musely usnadňovat každodenní život členům místní komunity.
- Spolupráce s místními subjekty soukromého a veřejného sektoru.
- Domy sloužily jako místo setkávání pro každou osobu.

⁶² Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁶³ Online-Befragung der Mehrgenerationenhäuser zu Maßnahmen und Angeboten für einsame bzw. sozial isolierte Menschen, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesamt für Familie und zivilgesellschaftliche Aufgaben, 2017. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Zusammenfassung_Befragungsergebnisse_Einsamkeit_web.pdf

⁶⁴ Factsheet Mehrgenerationenhäuser, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Bilder/bundesprogramm/Factsheet_MGH_August2018_final.pdf

⁶⁵ Das Aktionsprogramm Mehrgenerationenhäuser I (2006-2011), Programmhistorie, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: <https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/programm/programmhistorie/?limit=all&cHash=124a62541e01706ba09d221ab17d53d1>

⁶⁶ Das Aktionsprogramm Mehrgenerationenhäuser II (2012-2016), Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.esf.de/portal/SharedDocs/PDFs/DE/Programme-2007-2013/Beschaeftigung-Soziale-Integration/2012_01_18_programmbeschreibung_aktionsprogramm_mehrgenerationenhaeuser_II.pdf?__blob=publicationFile&v=3

⁶⁷ Förderrichtlinie, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: http://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/user_upload/BMFSFJ_Bundesprogramm_Mehrgenerationenhaus_F%C3%BCrderrichtlinie.pdf

Během Druhého akčního programu se do programu zapojilo 450 vícegeneračních domů. V návaznosti na zkušenosti Prvního akčního programu došlo k úpravě podmínek, jež musely domy zohlednit ve svých aktivitách. Vícegenerační domy musely uzpůsobit svoji činnost podle následujících podmínek:

- Podpora nezávislého života a péče o osoby v každém věku.
- Aktivity domů se zaměřily na podpůrné aktivity integrace osob a vzdělávání.
- Nabízené služby pomáhají sladění rodinného a profesního života osobám v různých životních situacích.
- Dobrovolnictví a jeho rozvoj v místní komunitě.

V rámci běžícího třetího Spolkového programu je součástí sítě vícegeneračních domů 540 domů.⁶⁸ Při formování podmínek třetího programu se zvětšila míra individuálního přístupu jednotlivých vícegeneračních domů k organizaci aktivit. Stěžejním aspektem při organizaci aktivit se stalo přizpůsobení se potřebám místní komunity.

Definice mezigeneračních center

Definici mezigeneračních center odpovídá pojem Mehrgenerationenhaus. Vícegeneračním domem se může stát jakékoliv komunitní centrum, které získalo na základě žádosti finanční podporu ze Spolkového programu.

Vícegenerační domy vykonávají činnost nezávisle na dalších domech a zřizovatelích, proto se náplň činností jednotlivých vícegeneračních domů navzájem odlišuje. Vícegenerační domy jsou unikátním přístupem mezigenerační spolupráce a proaktivní sociální politiky se zaměřením na potřeby dané komunity, místní podmínky a rozvoj komunity. Základní myšlenkou mezigeneračních domů je propojení různých věkových skupin a vytvoření podmínek pro spolupráci pod jednou střechou v rámci jedné univerzální instituce. Cílem je zapojení různých generací, jež doposud trávily volný čas od sebe izolovaně ve školkách, v rodinných centrech, denních centrech pro seniory a dalších institucích.

Smyslem a největším pozitivem existence vícegeneračních domů je mezigenerační učení, které probíhá díky mezigeneračnímu kontaktu. Navíc vícegenerační domy suplují dříve běžné soužití rodin, kdy několik generací spolu žilo a spolupracovalo pod jednou střechou. Mladší generace získávají zkušenosti od starších generací a starší generace naopak profitují z možnosti uplatnění svých životních zkušeností. Z pohledu mezigeneračního učení nezáleží na vzdělání nebo profesním životě, jelikož samotné životní zkušenosti představují zdroj inspirace pro mladší generace.

Povinností pro vícegenerační domy je přibližovat se v realizovaných aktivitách horizontálním cílům Spolkového programu,⁶⁹ mezi něž se řadí:

⁶⁸ Seznam vícegeneračních domů financovaných ze Spolkového programu je dostupný zde: <https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/mehrgenerationenhaeuser/haeuser-in-ihrer-naehe/>

⁶⁹ Förderrichtlinie, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: http://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/user_upload/BMFSFJ_Bundesprogramm_Mehrgenerationenhaus_F%C3%BDerrichtlinie.pdf

1. Mezigenerační spolupráce

Vícegenerační dům představuje místo setkávání pro všechny generace. Dochází k navazování nových vztahů napříč obyvateli obce. Vícegenerační domy zprostředkovávají svými aktivitami možnost setkání a navazování spolupráce mezi všemi obyvateli bez rozdílu věku a sociálního postavení, původu nebo náboženského vyznání.⁷⁰ Domy nabízejí způsob, jak se může kdokoliv zúčastnit společenského a sousedského dění. Mezigenerační aktivity byly realizovány v rámci 60,2 % všech realizovaných aktivit a služeb vícegeneračních domů v roce 2017.⁷¹

2. Místní sociální podmínky

Každý vícegenerační dům doplňuje svými službami existující nabídku služeb v lokalitě své působnosti a navazuje spolupráci s místními aktéry. Při organizaci činností vícegeneračních domů je cílem zaměřit se na specifické potřeby místních obyvatel všech věkových skupin. Zároveň je nutné, aby nabídka služeb reflektovala demografický vývoj místního obyvatelstva. V průměru každý vícegenerační dům spolupracoval s 16 místními partnery při realizaci aktivit a služeb v roce 2017.⁷²

3. Dobrovolnictví

Vícegenerační domy jsou místem, kde se lidé mohou angažovat podle svých zájmů a schopností. Cíl dobrovolnictví je naplňován angažovaností členů místní komunity, kteří dobrovolně navštěvují, podporují nebo spoluvytváří činnost místních vícegeneračních domů. Dodržování horizontálního cíle dobrovolnictví je významné z pohledu podpory sociální soudržnosti místní komunity, která vyplývá ze zapojení dobrovolníků a profesionálních sociálních pracovníků. Právě dobrovolníci představují většinu osob podílejících se na realizaci aktivit. V roce 2017 představovali dobrovolníci 92 % ze všech osob organizujících aktivity vícegeneračních domů.⁷³

Legislativa

V Německu neexistuje legislativní rámec, který by definoval činnost mezigeneračních center. Stejně tak není součástí legislativního rámce definice vícegeneračních domů ani jejich činnost. Základní podmínky Spolkového programu jsou stanoveny v pokynech⁷⁴ Spolkového ministerstva pro záležitosti

⁷⁰ Federal program multi-generational centre. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Spolkové ministerstvo pro záležitosti rodiny, seniorů, žen a mládeže). Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/blob/115800/9aecc4b6d43f966dbd61b32c7c4486e1/bundesprogramm-mehrgenerationenhaus---englisch-data.pdf>

⁷¹ Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁷² Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁷³ Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁷⁴ Förderrichtlinie, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: http://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/user_upload/BMFSFJ_Bundesprogramm_Mehrgenerationenhaus_F%C3%B6rderlinie.pdf

rodiny, seniorů, žen a mládeže, jež představují základní normy pro získání finanční podpory Vícegeneračních domů z rozpočtu Spolkového programu.

Do činnosti Spolkového programu jsou zapojeny mimo Spolkového ministerstva i další výzkumné organizace a specialisté v oboru, kteří se podílejí na evaluaci programu, podpůrných aktivitách nebo šíření dobré praxe v oblasti mezigenerační spolupráce.⁷⁵

Zřizovatelé a financování vícegeneračních domů

Zřizovateli vícegeneračních domů mohou být obchodní společnosti⁷⁶ nebo právnické osoby veřejného práva.⁷⁷ Dle výsledku monitorovací zprávy z roku 2017 bylo 101 vícegeneračních domů zřízených samosprávami a zbylých 438 vícegeneračních domů bylo zřízeno obchodními společnostmi.⁷⁸

Vícegenerační domy získávají roční finanční podporu ze státního rozpočtu od Spolkového ministerstva. Jeden vícegenerační dům může ročně obdržet finanční podporu 30 tisíc €. Financování samosprávou může být maximálně do výše 10 tisíc €. Na financování vícegeneračního domu se může podílet okres⁷⁹ nebo spolková země.⁸⁰ Před získáním podpory musí být činnost vícegeneračního domu a jeho zapojení do místních komunitních služeb schváleno politickým vedením samosprávy, která se podílí na spolufinancování činnosti domu. Schválení musí být vydáno na celé programové období. Zároveň nesmí být činnost vícegeneračního domu podpořena jinými financemi z veřejných zdrojů.

Mezi způsobilé výdaje se řadí náklady na mzdy personálu a provozní výdaje vícegeneračních domů. Nezpůsobilými výdaji jsou stavební úpravy, financování činnosti spadající do zákonně povinných činností obce a náklady na položky s jednorázovou nákupní hodnotou přes 410 €.

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

K aktivizaci seniorů dochází v Německu prostřednictvím Spolkového programu vícegeneračních domů. Spolkový program díky působnosti 540 vícegeneračních domů představuje komplexní infrastrukturu, která slouží jako prevence sociální izolace. Dle uskutečněného průzkumu v roce 2018 se 250 vícegeneračních domů zabývalo aktivitami snižujícími osamělost osob. Celkem tyto domy organizují 880 aktivit pro přibližně 11 tis. osamělých osob. Aktivity jsou zaměřeny zejména na méně vzdělané osoby, osoby se zdravotním postižením, pracující osoby i samoživitele všech věků. Dle věku jsou cílovými skupinami aktivit zejména osoby v mladším seniorském věku (55 až 75 let) a senioři (76 a více let). Dalších 200 domů se připravuje podobné aktivity realizovat v budoucnu. Z výzkumu

⁷⁵ Vyhodnocení dosažených výsledků a podpůrné aktivity pro žadatele o podporu z rozpočtu Spolkového programu poskytuje Bundesamt für Familie und zivilgesellschaftliche Aufgaben (Spolkový úřad pro rodinné a občanské funkce).

⁷⁶ V NJ „Juristische Personen des Privatrechts“. Mezi obchodní společnosti v Německu patří registrovaný spolek (v NJ „eingetragene Vereine“, zkr. „e.V.“), nadace (v NJ „Stiftungen“), akciová společnost (v NJ „die Aktiengesellschaften“, zkr. „AG“), společnost s ručením omezeným (v NJ „Gesellschaften mit beschränkter Haftung“, zkr. „GmbH“), Komanditní společnost (v NJ „Kommanditgesellschaften auf Aktien“, zkr. „KGaA“), registrovaná družstva (v NJ „eingetragene Genossenschaften“).

⁷⁷ V NJ „Juristische Personen des öffentlichen Rechts“. Mezi veřejnoprávní subjekty v Německu patří spolková země (v NJ „Staat“ nebo „Land“), obec (v NJ „Gemeinde“), svazky obcí (v NJ „Gemeindeverband“), veřejná spořitelna (v NJ „öffentliche Sparkasse“).

⁷⁸ Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁷⁹ V NJ „Landkreis“ nebo „Kreis“.

⁸⁰ V NJ „Land“.

vyplývá, že rozvoj aktivit je závislý na možnosti spolupráce mezi jednotlivými domy a využití dobré praxe.

Spolupráce vícegeneračních domů s dalšími subjekty

Všech 540 domů je rozděleno do 18 moderačních skupin, které slouží ke zlepšování nabídky vícegeneračních domů, přenášení zkušeností a dobré praxe mezi centry. Využití komunikačních technologií při přenášení know-how umožňuje jednotlivým zřizovatelům vícegeneračních domů rychleji a účinněji reagovat na stávající stav.⁸¹

Mimo moderační skupiny mají vícegenerační domy za povinnost spolupracovat s místními subjekty a reagovat na již existující nabídku služeb pro obyvatelstvo. Vícegenerační domy tak spolupracují s obcemi, soukromými společnostmi, neziskovými organizacemi a s dalšími vícegeneračními domy.

6.2.2 Uplatňovaná praxe v oblasti vícegeneračních domů

Každoročně je vývoj Spolkového programu monitorován. Nejnovější výsledky přináší monitorovací zpráva za rok 2017, jež obsahuje stávající informace o realizaci Spolkového programu.^{82,83}

Druh soužití

Dle stanovených podmínek Spolkového programu je povinné, aby aktivity realizované v rámci vícegeneračních domů odpovídaly místním demografickým podmínkám oblasti, kde se vícegenerační dům nachází.

Celkem měly vícegenerační domy přibližně 61 385 denních klientů. Věkovou strukturu klientů vícegeneračních domů přináší následující graf. Je patrné, že aktivity vícegeneračních center navštěvují především osoby ve věku od 25 do 80 let. Největší část klientů představovala věková skupina ve věku od 25 do 44 let (20,0 %), klienti ve věku od 45 do 64 let (19,8 %) a klienti ve věku od 65 do 80 let (17,0 %). Věková skupina seniorů ve věku 80 a více let představovala 4,5 % podíl klientů vícegeneračních domů. Většinu klientů, a to 70,0 %, představovaly ženy. Necelou třetinu klientů představovali migranti a uprchlíci (28,9 %).

⁸¹ Erler G. (2009): Des temps et des lieux pour les rencontres entre générations: les centres multigénérationnels en Allemagne. Informations sociales, č. 3, 153, s. 38 až 44. Dostupné z:

https://www.cairn.info/article.php?ID_ARTICLE=INSO_153_0038&contenu=article

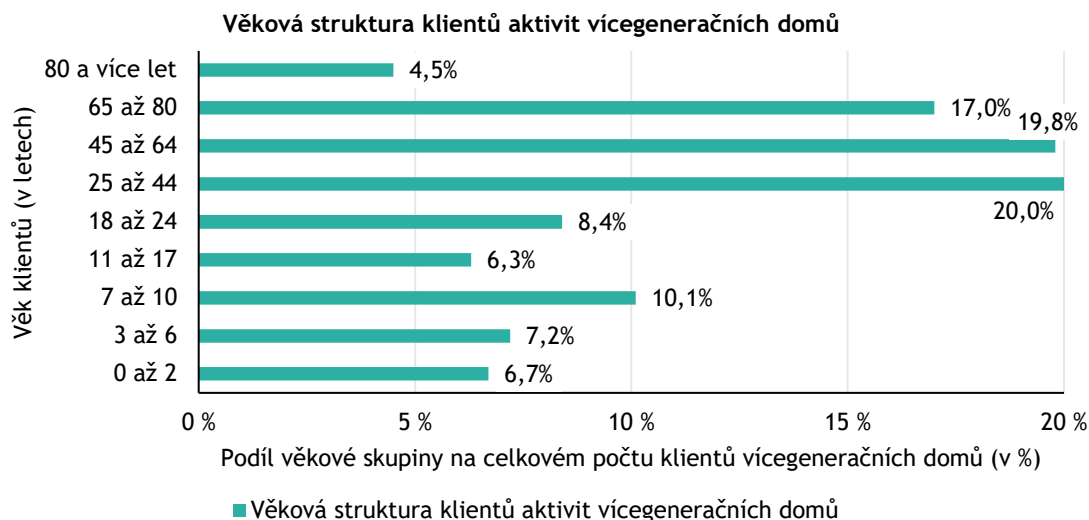
⁸² Benchmarking Bundesebene für 2017, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z:

https://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/Daten/Docs/Fachinformationen/Befragungsergebnisse_-_Downloads/Benchmarking_Bund_2017/180418_BenchmarkingBund.pdf

⁸³ Das Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus (2017-2020) und Das Anschlussprogramm (ab 2021), Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: https://www.demografiewerkstatt-kommunen.de/content/download/985/file/181114_DWK_Webinar_MGH.pdf

Graf 1 Věková struktura klientů vícegeneračních domů

Zdroj: Benchmarking Bundesebene 2017

Rozdělení služeb a aktivit

V roce 2017 organizovalo všech 539 mezigeneračních domů 18 082 aktivit různého zaměření. Organizované služby a aktivity center v aktuálním programovém období 2017 až 2020 musí být provázány se třemi horizontálními cíli programu a zároveň musí korespondovat s povinnými a volitelnými zaměřeními stanovenými v programovém dokumentu, (viz předcházející část 6.1.2 Formální vymezení mezigeneračních center).⁸⁴

Aktivity a služby vícegeneračních domů musí zohledňovat povinné zaměření programu odpovídající místním demografickým změnám. Vícegenerační domy musí zajistit, aby organizované aktivity odpovídaly místním potřebám komunity. Vícegenerační domy vykonávaly celkem 14 802 povinných aktivit (tj. 81,9 % všech realizovaných aktivit a služeb), mezi které patřily v roce 2017 následující aktivity vícegeneračních domů:

- Sladění pracovního života a rodinného života. Mezi aktivity patří péče o batolata nebo volnočasové aktivity dětí.
- Sladění rodinného života a péče. Mezi aktivity patří péče a podpora při zvládnání rodinných a ošetřovatelských úkolů prostřednictvím pomoci starším lidem při plnění každodenních úkolů.
- Sebeurčený a nezávislý život ve stáří. Mezi aktivity této služby se řadí asistence seniorům při každodenních aktivitách.

⁸⁴ Förderrichtlinie, Bundesprogramm Mehrgenerationenhaus, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Dostupné z: http://www.mehrgenerationenhaeuser.de/fileadmin/user_upload/BMFSFJ_Bundesprogramm_Mehrgenerationenhaus_F%C3%B6rderrichtlinie.pdf

- Služby a aktivity zaměřené na zapojení mládeže. Aktivitami mohou být mezigenerační setkání a besedy o historii.
- Zlepšení pozice na trhu práce a integrace do vzdělávání a zaměstnanosti. Aktivitou může být zapojení nezaměstnaných lidí do aktivit centra jakožto dobrovolníků.
- Ostatní činnosti odpovídající místním demografickým podmínkám a potřebám oblasti působnosti vícegeneračního domu.

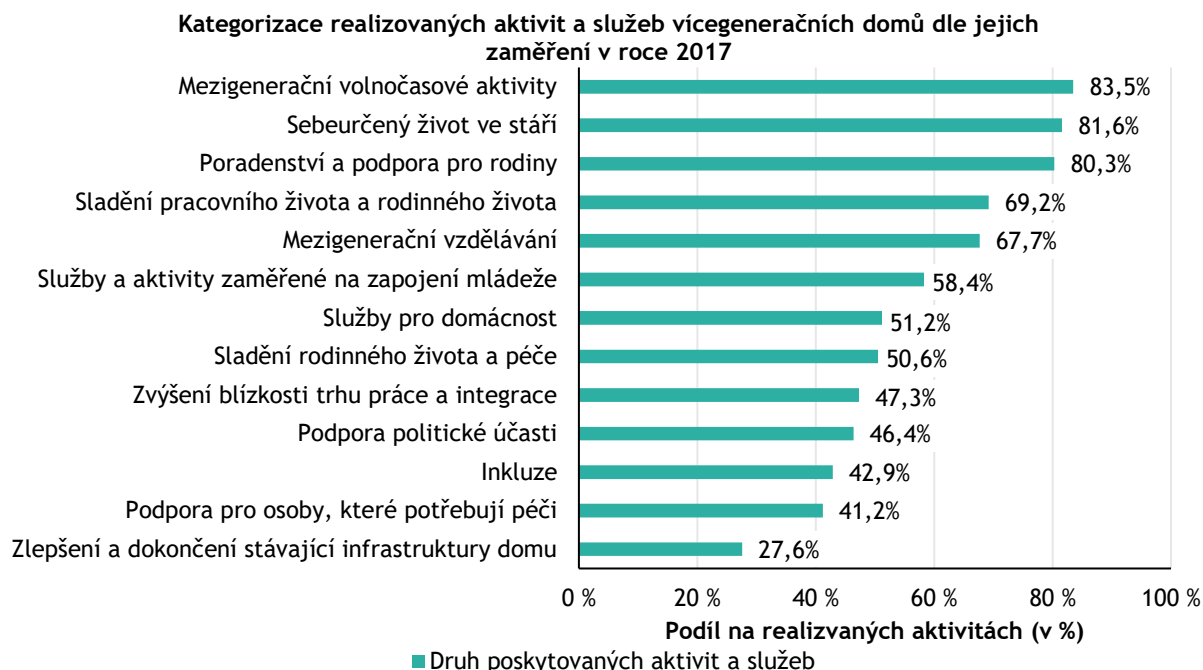
Mezi volitelné zaměření vícegeneračních domů patří služby napomáhající integraci migrantů a uprchlíků. Cílem realizovaných volitelných aktivit je dosažení sociální inkluze a integrace všech osob místní komunity. Na rozdíl od povinného zaměření nemusí být volitelné služby vykonávány po celou dobu trvání Spolkového programu, ale mohou být uskutečňovány nárazově. Celkem se vícegenerační domy podílely na organizaci 3 280 aktivit (tj. 18,1 % všech realizovaných aktivit a služeb), přičemž 445 vícegeneračních domů mělo volitelné služby jako hlavní aktivitu své činnosti. Mezi inkluzivní a integrační služby a aktivity vícegeneračních domů patří například:

- Sponzorství a poradenství.
- Vzdělávací aktivity v podobě výuky německého jazyka.
- Poradenství týkající se pracovního trhu a uplatnění na trhu práce.
- Zapojení uprchlíků a migrantů do aktivit místní komunity.

Následující graf přináší výsledky kategorizace realizovaných aktivit a služeb dle monitorovací zprávy v roce 2017. Dle výsledku bylo v roce 2017 nejvíce aktivit realizováno v rámci kategorie mezigeneračních volnočasových aktivit (83,5 %), aktivity a služby pro sebeurčený život ve stáří (81,6 %) a poradenství a podporu pro rodiny (80,3 %).

Graf 2 Kategorizace realizovaných aktivit a služeb vícegeneračních domů dle jejich zaměření v roce 2017

Zdroj: Benchmarking Bundesebene 2017

Druhy činností

Identifikovat všechny druhy činností, vykonávaných aktivit a služeb vícegeneračními domy postrádá smysl vzhledem k jejich celkovému enormnímu počtu v roce 2017. Nabídku služeb rozšiřují definované povinné a volitelné oblasti činností, které musí každý vícegenerační dům zahrnout do svých aktivit.

Z předcházejícího grafu je patrné, že stěžejními aktivitami jsou mezigenerační volnočasové aktivity. Nejčastějšími aktivitami center jsou aktivity související se stravováním, jelikož stravování představuje vhodný nástroj mezigenerační a mezikulturní spolupráce participujících osob. Oblíbenými aktivitami jsou volnočasové aktivity dětí a mládeže související s učením praktických dovedností od starší generace. Mezi takové aktivity patří učení řemeslným pracím a domácím činnostem. Starší generace pomáhá mladší generaci při psaní domácích úkolů, zatímco mladší generace seznamuje starší generaci s novými technologiemi a jejich používáním.

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Velikost a dispozice vícegeneračních domů není nijakým způsobem pevně stanovená a liší se mezi jednotlivými vícegeneračními domy. Aktivity pro různé generace jsou realizovány ve stejných prostorech. Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center se odvíjí od rozsahu organizovaných aktivit a služeb jednotlivými vícegeneračními domy a spádové oblasti působnosti domů.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Obdobně jako kapacita a specifikace prostor je i cena organizovaných činností a provozní doba velmi individuální. Zapojení dobrovolníků v aktivitách centra se promítá do cen nabízených služeb, kdy naprostá většina aktivit je nezpлатněna.

Nejčastější zpoplatněnou službou vícegeneračních domů je stravování. Aktivity v oblasti stravování byly součástí prvního akčního programu. Vícegenerační domy organizují kavárny, společné stolování a další podobné aktivity ve svých prostorech. Cena takových aktivit je zpravidla na nižší úrovni než v kavárnách nebo restauracích, a to zejména díky zapojení dobrovolníků do aktivit vícegeneračních domů.

Provozní doba vícegeneračních domů je také zcela individuální. Dle průzkumu byly aktivity a služby jednoho vícegeneračního domu realizovány v průměru 47 hodin týdně, přičemž většina vícegeneračních domů nabízela své aktivity i v průběhu víkendu.

7. FRANCIE

Ve Francii nedochází k odlišení mezi činnostmi komunitních a mezigeneračních center, jako tomu je například v Německu. Činnost komunitních a mezigeneračních center ve Francii vykonávají tzv. centra sociální akce⁸⁵ a tzv. sociokulturní centra⁸⁶. Aktivity těchto organizací odpovídají definici komunitních a mezigeneračních center stanovené pro potřeby této Analýzy. Dostupné informace o těchto organizacích budou představeny v této kapitole. Francie představuje vhodný příklad pro ČR z pohledu regionální struktury obcí, která je z celé Evropy nejvíce podobná regionální struktuře ČR, co do průměrné velikosti obcí a hustoty zalidnění.

7.1 Centra sociální akce

Tato část Analýzy se zabývá centry sociální akce, jejich formálním vymezením a uplatňovanou praxí.

7.1.1 Formální vymezení center sociálních akce

Ve Francii je poskytování některých sociálních služeb a činnost mezigeneračních a komunitních center zaštitěna činností tzv. center obecní sociální akce (dále také „CCAS“)⁸⁷ a tzv. center meziobecní sociální akce⁸⁸ (dále také „CIAS“).

Definice center sociální akce⁸⁹

CCAS je veřejnoprávní instituce pověřená prováděním sociální politiky obce na celém jejím území. O aktivitách jednotlivých center rozhoduje správní rada centra, v jejímž čele stojí starosta obce. Představenstvo je tvořeno místními volenými zástupci jmenovanými obecním zastupitelstvem a osobami kvalifikovanými v oblasti sociální činnosti. Mezi ně patří zástupce rodinných sdružení, zástupce organizací zdravotně postižených, zástupce sdružení důchodců a seniorů a zástupce sdružení působících v boji proti vyloučení.

CCAS disponuje vlastními zdroji pro výkon své činnosti. Na stejných principech fungují i meziobecní centra CIAS, kde je však představenstvo tvořeno zástupci jednotlivých obcí. Společně určují aktivity podporované meziobecní spoluprací v oblasti sociální politiky.

Legislativa

Činnost CCAS a CIAS je definována francouzskou legislativou, a to prostřednictvím Zákoníku o sociální péči a rodině.⁹⁰ CCAS i CIAS jsou veřejnými subjekty správní povahy.⁹¹ Jako taková jsou centra administrativně a finančně nezávislá na zřizovatelské obci. Správní rada center určuje zaměření a priority místní sociální politiky a poskytování sociálních služeb.

⁸⁵ Ve francouzském jazyce (dále jen „FJ“) „Centre communal d'action sociale“. Dostupné z: <https://www.unccas.org/>

⁸⁶ Ve FJ „Centre social et socioculturel“. Dostupné z: <http://www.centres-sociaux.fr/qui-sommes-nous/faq/>

⁸⁷ Ve FJ „Centre communal d'action sociale“.

⁸⁸ Ve FJ „Centre intercommunal d'action sociale“.

⁸⁹ Les CCAS et CIAS, Présentation et historique, Dostupné z: <https://www.unccas.org/les-ccas-et-cias#.XOV0ElgzaUk>

⁹⁰ Ve FJ „Code de l'action sociale et des familles“. Dostupné z:

https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=2F3E2E7323350F99ED2626CB739B75DA.tplgfr32s_1?idSectionTA=LEGISCTA000006174329&cidTexte=LEGITEXT000006074069&dateTexte=20190527

⁹¹ Ve FJ „Établissement public à caractère administratif“, zkr. „EPA“.

Systém sociálních služeb ve Francii prošel procesem decentralizace. Na úrovni státu zůstaly zachovány povinnosti v oblasti vypracování a schvalování příslušné legislativy, spravování a určování systému financování. Centrální orgán zajišťující financování a výkon sociálních služeb představuje mezirezortní generální ředitelství pro sociální soudržnost.⁹²

Ve Francii jsou sociální služby poskytovány samosprávou na úrovni obcí a případně vyššími samosprávnými celky (např. regionálně blízké obce), a to i mezigenerační a komunitní aktivity, kdy financování činností jednotlivých organizací je majoritně hrazeno z veřejných zdrojů.

Zřizovatelé a financování sociálních center

Zřizovateli CCAS jsou jednotlivé obce, jejichž populace je vyšší než 1 500 obyvatel. V případě menších samospráv s méně než 1 500 obyvateli, jsou CIAS zřízena meziobecní spoluprací regionálně blízkých a populačně menších obcí s méně než 1 500 obyvateli.⁹³ Financování center zajišťují obce poplatky za výkon některých služeb a dary.

Městské sociální akční středisko má autonomní rozpočet, který bere v úvahu zaměstnance potřebné k provádění jeho činností. Celkový rozpočet všech center ve Francii je na úrovni 2,6 mld. €. Celkem se na činnosti center podílí 123 tis. pracovníků.⁹⁴

Spolupráce sociálních center s dalšími subjekty

Podstatou CCAS je dosažení silnější sociální soudržnosti obce, které je dosaženo spoluprací mezi politickými zástupci obce, neziskovými subjekty a sociálními odborníky. Ke spolupráci dochází na úrovni správních rad center a při organizaci činností a aktivit centra.

CCAS i CIAS jsou sdružena v tzv. Národní unii obecních a meziobecních center sociálních akcí (dále také „UNCCAS“)⁹⁵. UNCCAS byla založena roku 1926 a představuje jedno z nejstarších sdružení místních volených představitelů ve Francii.⁹⁶

Národní unie napomáhá rozvoji sociálních služeb poskytovaných členskými centry vzděláváním a technickou a právní pomocí. V rámci sítě dochází k šíření inovací a know-how na národní i evropské úrovni. K šíření dobré praxe slouží databáze úspěšně realizovaných projektů.⁹⁷ UNCCAS zastupuje a podporuje obecní nebo meziobecní sociální akční centra na úrovni resortů ministerstev, regionů a na mezinárodní úrovni. Celkem má UNCCAS více než 4 100 členů po celém území Francie.⁹⁸

⁹² Ve FJ „Direction générale de la cohésion sociale“, zkr. „DGCS“.

⁹³ Čl. L123-4 Zákoníku o sociální péči a rodině (ve FJ „Article L123-4 Code de l'action sociale et des familles“). Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?jsessionid=2F3E2E7323350F99ED2626CB739B75DA.tplgfr32s_1?idSectionTA=LEGISCTA000006174329&cidTexte=LEGITEXT000006074069&dateTexte=20190527

⁹⁴ Agir pour tout le monde. En particulier, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: https://www.unccas.org/IMG/pdf/unccas_plaquette_institutionnelle.pdf?204/66101976e5879906466b5af65b17409c3a8f7e2a

⁹⁵ Ve FJ „L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale“.

⁹⁶ Qu'est-ce que l'UNCCAS, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/qu-est-ce-que-l-unccas#.XOvrJ4gzaUk>

⁹⁷ Banque d'Expériences, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: https://www.unccas.org/-banque-d-experiences-?debut_liste=40#pagination_liste

⁹⁸ Adresář CCAS a CIAS působících ve Francii: <https://annuaire.action-sociale.org/organismes.php?statut=centre-communal-d-action-sociale-17>

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

Senioři jsou zapojováni do aktivit center v rámci široké škály projektů, a to i vzhledem k tomu, že zprostředkování sociálních služeb a animace společenských aktivit jsou hlavními oblastmi činnosti CCAS a CIAS.

Dlouhodobě se socializací seniorů zabývá CCAS Aix-les-Bains.^{99,100} K zapojení seniorů do společenských aktivit dochází prostřednictvím animačních skupin, jejichž cílem je připravovat aktivity pro seniory v centru i mimo něj. Aktivity pro seniory připravuje sociální pracovník a zaměření aktivit odráží preference zapojených seniorů. Spolupráci centra s místními dochází k zapojení osamocených seniorů prostřednictvím výpůjčky knih, kdy je sociální kontakt mezi dobrovolníky a osamocenými seniory navazován prostřednictvím návštěv.

Centra pro členy komunity organizují mezigenerační setkání. Prostřednictvím setkání mají obyvatelé obce možnost aktivně rozvíjet společný život komunity. Cílem setkání je eliminovat sociální vyloučení starších osob a podpora jejich nezávislosti.¹⁰¹

K mezigenerační spolupráci dochází například prostřednictvím zprostředkování zvýhodněného bydlení pro studenty a mladší osoby v rámci domovů pro seniory. Zájemci získají zvýhodněný nájem pokoje za předpokladu splnění podmínek. Nájemci musí věnovat stanovenou časovou dotaci činnostem uskutečňovaným spolu se seniory ubytovanými v domově.^{102,103}

Dalšími mezigeneračními aktivitami jsou společné workshopy, vzdělávací akce a pořádání výletů seniorů a dětí. Cílem těchto aktivit je zlepšení života seniorů a osvojení mezigeneračního kontaktu zapojených dětí.¹⁰⁴

7.1.2 Uplatňovaná praxe v oblasti center sociální akce

V této části Analýzy Zpracovatel představuje uplatňovanou praxi v oblasti center sociální akce ve Francii.

Druh soužití

Aktivity center jsou nabízeny všem věkovým kategoriím. Při realizaci některých činností dochází k mezigenerační spolupráci zapojených osob, která však není vyžadována pravidly nebo legislativou.

⁹⁹ Centre communal d'action sociale Aix-les-Bains, Aix-les-Bains, Francie. Dostupné z:

https://www.aixlesbains.fr/repertoire_annuaire/services_municipaux/autres/ccas

¹⁰⁰ Accord'âge: permettre aux personnes âgées de recréer ou maintenir des liens sociaux, CCAS Aix-les-Bains, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/accord-age-permettre-aux-personnes-agees-de-recreer-ou-maintenir-des-liens-sociaux#.XOz1KogzaUk>

¹⁰¹ Un espace d'accueil intergénérationnel, CCAS de Saint-Vérand, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/un-espace-d-accueil-intergenerationnel#.XO0QaYgzaUl>

¹⁰² Colocation à dimension intergénérationnelle et solidaire en Résidence Autonomie, CCAS De Saint-Dizier, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/colocation-a-dimension-intergenerationnelle-et-solidaire-en-residence-autonomie#.XOOLYlgzaUl>

¹⁰³ 1 saisonnier - 1 logement intergénérationnel, CCAS d'Agde, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/1-saisonnier-1-logement-intergenerationnel#.XO0IMYgzaUl>

¹⁰⁴ D'un séjour intergénérationnel avec les résidents d'un service unité Alzheimer à la réorganisation du service, CCAS De Mons-en-Baroeul, L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale. Dostupné z: <https://www.unccas.org/d-un-sejour-intergenerationnel-avec-les-residents-d-un-service-unite-alzheimer-a-la#.XO0IAogzaUl>

Záleží tedy na vedení center, jestli je cílem iniciovat mezigenerační aktivity a jakými nástroji je bude podporovat.

Rozdělení služeb a aktivit

Na základě legislativy poskytují centra sociální služby v terénní nebo ambulantní péči a činnosti podporující život osob v jejich přirozeném prostředí.¹⁰⁵ Tyto a další sociální činnosti jsou poskytovány na základě úzké spolupráce s jinými veřejnými i soukromými sociálními organizacemi. Zejména je sociální činnost center zaměřena na malé děti a seniory.

Podle zákona mohou centra organizovat a řídit instituce nebo služby sociálního nebo zdravotně-sociálního charakteru. Nejčastěji se centra věnují činnostem, které poskytují služby jeslí, mateřských škol, center volného času, domovů důchodců, azylových domů a pečovatelské služby. Zákoník o sociální péči a rodině vymezuje sociální služby, kterým se CCAS a CIAS mohou věnovat. Centra se na základě legislativy zabývají následujícími činnostmi:¹⁰⁶

- preventivní činností pro děti a mládež;
- podporou osob ve starším věku;
- podporou osob bez domova;
- podporou sociálně slabých rodin;
- integrací žadatelů o azyl;
- poskytováním poradenství;
- pořádáním vzdělávacích akcí a rekvalifikací;
- podporou osob bojujících se závislostí;
- poskytováním chráněného bydlení pro osoby se zdravotním postižením.

Nabízené služby a aktivity vychází z potřeb místního obyvatelstva. Obce si nechávají zpracovávat studie potřeb obyvatelstva nebo organizují veřejná jednání. Cílem je snaha obce zjistit, jaké služby a aktivity by měly obce svým občanům zprostředkovat, aby došlo k naplnění jejich potřeb.

Druhy činností

Vykonávané činnosti center se dají shrnout do tří oblastí, do kterých patří poskytování sociálních služeb na základě legislativy, realizace sociální činnosti vyplývající z obecní politiky a organizace společenských aktivit.

Centra sociální akce organizují činnosti a aktivity vedoucí k sociální integraci osob, které trpí sociální izolací. Mezi nejčastější aktivity center patří podpora osamocených starších osob nebo mládeže. Podpůrné činnosti se zaměřují také na podporu osob ve finanční tísní, jako jsou nízkopříjmové rodiny a bezdomovci.

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Specifikace prostor a kapacit jednotlivých center se odvíjí od místních podmínek. Centra tvoří vnitřní prostory, které jsou bezbariérově přístupné. Vybavení center je uzpůsobeno vykonávaným činnostem. Obdobně od místních podmínek se odvíjí kapacity jednotlivých center.

¹⁰⁵ Čl. L312-1 Zákoníku o sociální péči a rodině (ve FJ „Article L312-1 Code de l'action sociale et des familles“). Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=2F3E2E7323350F99ED2626CB739B75DA.tplgfr32s_1?idSectionTA=LEGISCTA000006174436&cidTexte=LEGITEXT000006074069&dateTexte=20190527

¹⁰⁶ Dtto.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Cena služeb se odvíjí od poskytovaných služeb. Některé služby jsou poskytovány ze zákona zdarma. Centra nabízí služby, které jsou zpoplatněny jednorázově nebo na bázi ročního členství. Mezigenerační aktivity a služby jsou centry poskytovány převážně v průběhu pracovního týdne.

7.2 Sociokulturní a sociální centra

Tato část Analýzy se zabývá sociálními a sociokulturními centry¹⁰⁷ (dále také „sociální centra“) a jejich formálním vymezením a uplatňovanou praxí.

7.2.1 Formální vymezení sociálních center

V této části Analýzy Zpracovatel představuje formální vymezení oblasti sociálních center ve Francii.

Definice sociokulturního centra

Sociální centra realizují projekty sociálního rozvoje pro obyvatele na území jejich působnosti. Činnost je realizována na základě dodržování principu důstojnosti, solidarity a demokracie. Důstojností se rozumí respektování svobody všech osob bez ohledu na jejich vyznání, původ nebo věk. Solidaritou se rozumí podpora a podílení se na upevňování rodinných vazeb, vztahů v sousedství, interkulturní setkání a mezigenerační setkání. Demokracií se rozumí zapojení členů komunity do rozhodování o životě komunity a spoluúčasti na aktivitách centra.¹⁰⁸

Základem organizace činností center je spolupráce mezi zaměstnanci center a dobrovolníky. Mezi dobrovolníky patří obyvatelé komunity žijící v blízkosti sociálního centra. Zapojení dobrovolníků do aktivit centra vede k jejich zapojení do života komunity. Centra tedy nepředstavují pouze subjekt nabízející aktivity a služby, ale také vhodný nástroj rozvoje místní komunity.

Legislativa

Realizované činnosti a služby sociálních center nejsou definovány žádným právním předpisem. Existence sociálních center, přestože nejsou legislativně ukotvena, dokládá jejich význam jako plnohodnotných aktérů sociálního rozvoje, nikoli jako pouhých operátorů veřejných politik.

Zřizovatelé a financování sociálních center

Většina center je provozována neziskovými sdruženími¹⁰⁹ dle asociačního zákona.¹¹⁰ V roce 2017 bylo neziskovými sdruženími zřízeno 70 % všech sociálních center. Druhý největší podíl zřizovatelů

¹⁰⁷ Ve FJ „centre social et socioculturel“.

¹⁰⁸ Charte federale des centres sociaux et socio-culturels de France, la Fédération des Centres sociaux et Socioculturels de France. Dostupné z: <http://www.ucs13.fr/wp-content/uploads/Charte-des-centres-sociaux-et-socioculturels-de-France.pdf>

¹⁰⁹ Ve FJ „association à but non lucratif“.

¹¹⁰ Čl. 1 Zákona ze dne 1. července 1901 o smlouvě o přidružení (ve FJ „Article 1 Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association“).

Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069570&dateTexte=20180831>

představují obce, které organizují činnost ve 26 % všech sociálních center. Na zřizování center se podílí také tzv. pokladny rodinných přídatků (dále také „CAF“),¹¹¹ jež vedou 3 % sociálních center.¹¹²

Dle zřizovatelů sociálních center se odvíjí také způsob, jakým jsou aktivity center financovány a kdy jsou stěžejní příspěvky z veřejných rozpočtů. Celkem dle statistického přehledu sociální centra disponovala přibližně 1 mld. €. Na financování činnosti sociálních center se v roce 2017 podílely obce, jejichž finanční příspěvek představoval 46 % financování center. Dále se na financování činnosti center podílely CAF 22 % a členské poplatky představovaly 11 % financování činnosti center.¹¹³

Spolupráce komunitních center s dalšími subjekty

Ve Francii se nachází více než 15 tis. sociálních center, která společně spolupracují při realizaci svých aktivit s místními partnery, mezi které se řadí obce, CCAS a CIAS, vzdělávací instituce, zájmové skupiny obyvatel a nezisková sdružení.¹¹⁴

Sociální centra sdružuje Federace sociálních a sociokulturních center (dále také „FCSF“).¹¹⁵ FCSF má celkem 1 200 členských center. Každé sociální centrum se při organizaci činnosti řídí požadavky Federální charty¹¹⁶, přestože mají centra vlastní identitu založenou na oblasti jejich působnosti. FCSF tvoří 50 regionálních svazů, které jsou tvořeny jednotlivými centry. Aktivity FCSF napomáhají činností jednotlivých center prostřednictvím:

- posílení postavení obyvatel prostřednictvím hodnot šířených FCSF;
- zastupováním jednotlivých členů při vyjednávání se samosprávami a dalšími politickými subjekty;
- podpory vzniku nových center a rozvoje stávajících center;
- vzděláváním a školením zaměstnanců center a dobrovolníků.

Národní systém výměny sociálních center (dále také „SENACS“)¹¹⁷ je platformou, která každoročně monitoruje aktivity sociálních center a vydává výroční statistiku realizovaných činností. Cílem SENACS je zhodnotit dopad činnosti center na lokální a národní úrovni a zprostředkování dobré praxe mezi sociálními centry a dalšími aktéry.

¹¹¹ Ve FJ „Caisses d'allocations familiales“, zkr. „CAF“.

¹¹² Statistický přehled činnosti sociálních a sociokulturních center. Údaje jsou zpracovány pro 1 830 center. Observatoire des centres sociaux et espaces de vie sociale 2018, Système d'Echanges National des Centres Sociaux. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/files/plaquettes/2018/pdf/SENACS-NATIONAL.pdf>

¹¹³ Dtto.

¹¹⁴ Liste des centres sociaux, Système d'Echanges National des Centres Sociaux. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/structure/csx?page=6>

¹¹⁵ Ve FJ „La Fédération des Centres Sociaux et socioculturels de France“. Dostupné z: <http://www.centres-sociaux.fr/>

¹¹⁶ Ve FJ „Charte federale des centres sociaux et socio-culturels de France“. Dostupné z: <http://www.ucs13.fr/wp-content/uploads/Charte-des-centres-sociaux-et-socioculturels-de-France.pdf>

¹¹⁷ Ve FJ „Système d'Echanges National des Centres Sociaux“, zkr. „SENACS“. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/>

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

Činnosti center jsou zaměřeny na obyvatele v každém věku. Většina sociálních center, a to 85 %, poskytovala a organizovala svoje aktivity pro seniorskou populaci.¹¹⁸ Sociální centra se ve svých projektech pro seniory zaměřovala zejména na boj proti osamělosti, navázání mezigenerační spolupráce a podporu zdravého stárnutí. Celkem takové služby center využilo více než 150 tis. seniorů v celé Francii.

Senioři jsou zapojeni prostřednictvím mezigeneračních aktivit. Sociální centra realizují aktivity založené na mezigeneračním kontaktu. Senioři například učí mladší generace ruční práce a řemesla nebo jakékoliv znalosti, kterými disponují.^{119,120}

Centra nabízejí i aktivity, kdy dobrovolníci z řad mladších generací napomáhají seniorům s asistencí při každodenních aktivitách, jako jsou například nákupy.¹²¹ Centra také organizují projekty podpory nezávislosti osamělých seniorů, kdy prostřednictvím návštěv seniorů dochází k jejich znovuzapojení do života společnosti.¹²² Společně s aktéry vznikají také regionální platformy s cílem udržovat a rozvíjet vztahy s izolovanými seniory a podporovat mezigenerační kontakt.¹²³

7.2.2 Uplatňovaná praxe v oblasti sociálních center

V této části Analýzy Zpracovatel představuje uplatňovanou praxi v oblasti sociálních center ve Francii.

Druh soužití

Aktivity center jsou zaměřeny na všechny obyvatele komunity bez rozdílu věku, víry nebo původu. Sociální centra upřednostňují aktivity některých skupin obyvatel v závislosti na demografickém složení v oblasti působnosti centra. Upřednostňovány bývají obzvláště potřeby neúplných rodin, starších osob, mládeže a přistěhovalců.

Rozdělení služeb a aktivit

Centra odpovídají svojí nabídkou služeb a aktivit poptávce obyvatel komunity, která vychází z pravidelně prováděných hodnocení komunity.¹²⁴ Pro mládež ve věku 0 až 17 let jsou nejčastěji organizována denní centra péče o předškolní děti. Centra dále nabízejí volnočasové kroužky a výlety. Centra nabízí doplňkové služby vzdělávacího systému prostřednictvím pomoci se školními úkoly. Pro dospělé ve věku 18 až 64 let nabízejí centra nejčastěji aktivity pro rodiny s dětmi, dále centra nabízejí

¹¹⁸ Statistický přehled činnosti sociálních a sociokulturních center. Údaje jsou zpracovány pro 1 830 center. Observatoire des centres sociaux et espaces de vie sociale 2018, Système d'Echanges National des Centres Sociaux. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/files/plaquettes/2018/pdf/SENACS-NATIONAL.pdf>

¹¹⁹ Projet intergénérationnel - Espelido et Maison paisible, Centre social et Culturel L'Espelido, Aix en Provence, Francie. Dostupné z: <http://www.espelido.fr/index.php/vos-lieux-dactivites>

¹²⁰ Talents d'Habitants, Centre Jacques Brel, Outreau, Francie. Dostupné z: <https://www.centrejacquesbrel.com/projet>

¹²¹ Courses personnes âgées, Solidarité intergénérationnelle, Centre Social Les Couleurs du Monde, Lorette, Francie. Dostupné z: https://www.centresocial-lorette.fr/wp-content/uploads/2019/05/plaquette_18_19.pdf

¹²² Visites à domicile solidaires, Centre Social Municipal De Saulieu, Saulieu, Francie. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/fiche-action/document/225>

¹²³ Part'âge SeNiort, Plateforme Territoriale de Services et d'Animation, Grand Nord (Quartier Nord Cholette Brizeaux), department Deux-Sèvres, Francie. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/fiche-action/document/355>

¹²⁴ Foire aux questions (FAQ), la Fédération des Centres sociaux et Socioculturels de France. Dostupné z: <http://www.centres-sociaux.fr/qui-sommes-nous/faq/>

vzdělávací, jazykové a počítačové kurzy. Pro seniory ve věku 65 a více let centra nabízejí tréninky paměti, cvičení uzpůsobené seniorům, počítačové kurzy, kluby pro seniory nebo organizují společné výlety.

Druhy činností

Aktivity center představují širokou škálu činností vzhledem k rozmanitosti Francie a francouzské společnosti, která se odráží v nabídce sociálních center. Přehled realizovaných činností přináší databáze SENACS.¹²⁵

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Specifikace infrastruktury center a jejich kapacita koresponduje s místními podmínkami.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Aktivity nabízené většinou center jsou zpoplatněny, a to prostřednictvím ročního členského poplatku. Výše ročního členství v sociálním centru se pohybuje v rozmezí 5 až 18 € za jeden rok. Členské poplatky jsou nižší pro děti. Některé aktivity jsou zpoplatněny nad rámec ročního členského poplatku.

Otevírací doba center je ve všední dny od 9 hod. do 12 nebo 13 hod., poté jsou centra znovu otevřena v odpoledních hodinách v rozmezí 14 až 18 hod. Ve výjimečných případech mají centra otevřeno i během víkendu.

¹²⁵ Les actions des centres sociaux, Système d'Echanges National des Centres Sociaux. Dostupné z: <https://www.senacs.fr/structure/csx>

8. ŠVÉDSKO

Ve Švédsku neexistuje systém, který by definoval činnost mezigeneračních a komunitních center. Švédsko představuje svým štedrým sociálním systémem a způsobem jeho uplatňování vhodný doplněk k systémům v Německu a ve Francii, jež byly představeny v předcházejících kapitolách.

8.1.1 Formální vymezení komunitních a mezigeneračních center

V této části Analýzy Zpracovatel představuje formální vymezení center organizujících komunitní a mezigenerační aktivity ve Švédsku.

Ve Švédsku již v 70. a 80. letech minulého století zkoušely některé projekty vytvořit společný prostor, který by propojil péči o děti a seniory.¹²⁶ Hlavní roli v těchto aktivitách sehrály místní komunitní organizace, které jsou sdruženy v rámci organizací Švédská asociace důchodců¹²⁷, Národní organizace důchodců¹²⁸ a Celé Švédsko.¹²⁹ Celkem tyto asociace čítají v současnosti více než tisíce neziskových organizací, zájmových sdružení, samospráv na úrovni obcí a regionů napříč celým Švédskem. Vzhledem k nezájmu politiky uplatňované v sociální oblasti ve Švédsku tyto mezigenerační aktivity postupem času upadaly.¹³⁰

S postupem času došlo ve Švédsku ke změně sociální politiky a zapojení místních samospráv při utváření komunitních aktivit. Nejprve byly aktivity místních organizací financovány místními samosprávami pouze za účelem jejich existence a vytváření činností vedoucích ke zvyšování komunitního života a mezigeneračního učení. Vzhledem k legislativním změnám však na obce přešla povinnost zabývat se sociálními službami pro obyvatelstvo, mezi které spadají i komunitní a mezigenerační činnosti.¹³¹

Legislativa

Švédské obce odpovídají za výkon sociálních i některých zdravotních služeb. Švédský systém sociálních služeb zahrnuje činnost organizací, které vykonávají činnosti odpovídající definicím stanoveným pro potřeby této Analýzy. Systém sociálních služeb ve Švédsku financují a vykonávají samosprávy na úrovni obcí. Celkem se ve Švédsku nachází 290 obcí¹³², jež musí splňovat legislativní povinnosti stanovené

¹²⁶ European Report on Intergenerational Learning, Summary Report from Austria, Poland, Romania, Sweden & Spain Elder Experience - New Knowledge Project. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/programmes/proxy/alfresco-webscripts/api/node/content/workspace/SpacesStore/02257849-8967-4ee9-9c13-67b5a52faeb6/ELDER%20European%20Report%20on%20Intergenerational%20Learning.pdf>

¹²⁷ Ve švédském jazyce (dále také „ŠJ“) „SPF Seniorerna“. Dostupné z: <https://www.spfseniorerna.se/>

¹²⁸ Ve ŠJ „Pensionärernas riksorganisation“. Dostupné z: <https://www.pro.se/>

¹²⁹ Ve ŠJ „Hela Sverige“. Dostupné z: <https://helasverige.se/nyheter/nyhet/visa/hela-sverige-ska-hoeras/>

¹³⁰ European Report on Intergenerational Learning, Summary Report from Austria, Poland, Romania, Sweden & Spain Elder Experience - New Knowledge Project. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/programmes/proxy/alfresco-webscripts/api/node/content/workspace/SpacesStore/02257849-8967-4ee9-9c13-67b5a52faeb6/ELDER%20European%20Report%20on%20Intergenerational%20Learning.pdf>

¹³¹ Boström, A. Intergenerational Initiatives in Sweden. In: Larkin E., Newman S., Friedlander D., Goff R. Intergenerational Relationships: Conversations on Practice and Research. 2004. Binghamton, USA: The Haworth Press, s. 95 až s. 104.

¹³² Ve ŠJ „kommun“.

zákonem o sociálních službách, který stanovuje obcím povinnost nabízet služby odpovídající místním podmínkám a požadavkům obyvatel komunity.¹³³

Kromě sociálních služeb mají švédské obce dle zákona o zdravotní péči¹³⁴ povinnost poskytovat některé zdravotní služby. Mezi tyto zdravotní služby pro obce povinné se řadí péče o děti a péče o seniory.¹³⁵ Povinnost poskytovat kombinovaně sociální a zdravotní služby umožňuje samosprávám volnost při plánování a financování těchto služeb.¹³⁶ Díky tomu poskytuje každá obec svým občanům specifické služby odpovídající místním podmínkám v závislosti na socioekonomické struktuře obyvatelstva obce. Ve Švédsku existuje široké spektrum nabízených služeb vzhledem k současnému kosmopolitnímu složení populace a zaměření jednotlivých institucí zabývajících se činností komunitních a mezigeneračních center.

Definice center

V praxi je používáno několik pojmů, které odpovídají činnostem v rámci definice stanovené pro potřeby této Analýzy. Obce nabízejí volnočasové aktivity a sociální služby různým věkovým skupinám v následujících typech institucí:

- Rekreační centra (tj. ve ŠJ „Bygdegård“, „Fritidsgård“ a „Hemgård“) organizují zejména aktivity pro děti a mládež.
- Volnočasová centra (tj. ve ŠJ „Allaktivitetshus“) organizují aktivity pro děti i dospělé.
- Rodinná centra (tj. ve ŠJ „Familjecentral“) zaměřují svoji činnost na rodiny s dětmi a jejich potřeby.
- Centra setkání (tj. ve ŠJ „Mösteplats“) slouží jako místo setkání seniorů a připravují program zamezující osamělosti seniorů.

Zřizovatelé a financování center

Dle legislativy jsou obce povinny financovat a poskytovat občanům činnosti vykonávané komunitními a mezigeneračními centry. Obce jsou tedy pověřeny financovat činnost center, ale ke zřízení služeb mohou obce využívat zprostředkovatele, kteří pro občany obce dané služby poskytují.¹³⁷ Tento způsob je uplatňován i v případě činností komunitních a mezigeneračních center. Na financování se podílí také soukromé subjekty a ESF.

¹³³ Kap. 2: Odpovědnost obce zákona o sociálních službách (SFS 2001: 453) (ve ŠJ „2 kap. Kommunens ansvar Socialtjänstlag (2001: 453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹³⁴ Hlava IV: Hlavní odpovědnost obcí zákona o zdravotní péči (2017: 30) (ve ŠJ „Avdelning IV. Kommunens ansvar som huvudman (2017: 30)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

¹³⁵ Kap. 11 až Kap. 13: Odpovědnost obcí (SFS 2001:453) (ve ŠJ „2 kap. Kommunens ansvar Socialtjänstlag (2001:453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹³⁶ Hellqvist, K., Lidbrink, M. Quality of long-term care in residential facilities. 2010, Evropská komise, s. 7. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8124&langId=en>

¹³⁷ Wilkinson, Ch. A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, ICF Consulting Services, 2014, Evropská komise, s. 41. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13277&langId=en>

Spolupráce center s dalšími subjekty

Obce spolupracují s regiony¹³⁸ při plánování, poskytování a financování sociálních služeb. Některé obce spolupracují s dodavateli poskytujícími služby, jejichž výkon je pro obce povinný dle právních předpisů. Významnou roli při uskutečňování aktivit pro jednotlivé generace sehrává sociální komise, která plní úkoly obce v oblasti sociálních služeb vyplývajících z legislativních povinností obce.¹³⁹

Zapojení seniorů a jejich aktivizace

Senioři jsou zapojováni do aktivit center primárně prostřednictvím vykonávané terénní činnosti obcí. Mezigeneračním učením a zapojením seniorů do aktivit společnosti se zabýval projekt „třídní děda“¹⁴⁰, jehož cílem bylo eliminovat hranice mezi generací dětí a seniorů. Projekt spočíval v zapojení seniorů do školní výuky, při níž se ze seniorů stali běžní spolužáci. Na základě každodenního kontaktu mezi dětmi a seniory si zapojené generace osvojily mezigenerační spolupráci.^{141,142}

8.1.2 Uplatňovaná praxe v oblasti komunitních a mezigeneračních center

Uplatňovaná praxe ve Švédsku v oblasti komunitních a mezigeneračních center se významně odlišuje od uplatňované praxe v Německu a Francii. Následující kapitola přibližuje uplatňovanou praxi v oblasti činností komunitních a mezigeneračních center.

Druh soužití

V centrech zpravidla nedochází k soužití všech věkových skupin, centra soustředí svoji činnost na aktivity různých generací.

Rozdělení služeb a aktivit

V této kapitole jsou představeny činnosti center v závislosti na realizovaných aktivitách zaměřených na jednotlivé věkové skupiny. Pro děti a mládež musí obce prostřednictvím sociální komise dle znění zákona o sociálních službách zajišťovat a podporovat následující aktivity:¹⁴³

- spolupráci s rodinami za účelem všestranného rozvoje osobnosti, příznivého tělesného a sociálního vývoje dětí a mládeže;
- věnovat pozornost dětem a mládeži, jejichž vývoj je ohrožen nepříznivými okolnostmi;
- vykonávat preventivní činnosti a potírat užívání návykových látek dětmi a mládeží.

¹³⁸ Ve ŠJ „län“.

¹³⁹ Kap. 3: Úkoly v rámci sociálních služeb (SFS 2001:453) (ve ŠJ „3 kap. Vissa uppgifter inom socialtjänsten, m.m. (2001:453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹⁴⁰ Ve ŠJ „klassmorfar“.

¹⁴¹ Boström, A. Reflections on Intergenerational Policy in Europe: The Past Twenty Years and Looking into the Future. *Journal of Intergenerational Relationships*, 2014, s. 357-367. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15350770.2014.961828?journalCode=wjir20>

¹⁴² Boström, A. Intergenerational Learning and Social Capital. In: *Learning across Generations in Europe*, Schmidt-Hertha B., Jelenc Krašovec S., Formosa M. Sense, 2014, s. 191-201.

¹⁴³ § 1 Kap. 5: Zvláštní ustanovení pro různé skupiny, Děti a mládež (SFS 2001:453) (ve ŠJ „1 § 5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper, Barn och unga (2001:453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Pro potřeby rodin s dětmi jsou obce povinny poskytovat následující činnosti dle znění zákona o sociálních službách:¹⁴⁴

- specializované poradenství v oblasti života rodiny a dítěte;
- rodinné poradenství za účelem projednání konfliktů ve vztazích a rodinách.

Obec musí služby poskytované pro seniory plánovat- Při plánování obec spolupracuje s regionálními radami¹⁴⁵ a rovněž s dalšími subjekty, jako jsou neziskové organizace a vzdělávací instituce. Služby odpovídají životním podmínkám seniorů v obci. Další povinností obcí je informovat seniory o poskytovaných službách prostřednictvím terénní služby.¹⁴⁶

Druhy činností

Pro jednotlivé věkové skupiny jsou organizovány kromě výše uvedených povinných aktivit také doplňkové volnočasové aktivity. Pro děti a mládež ve věku od 18 do 23 let jsou nejčastěji aktivity poskytovány v rámci rekreačních center.¹⁴⁷ V centrech se nachází kavárny, studovny, herny, hudební studia nebo multimediální místnost. Uskutečňují se zde kurzy, besedy, promítání, koncerty a různorodé kulturní události.

Pro rodiny s dětmi připravují aktivity a služby rodinná centra, která poskytují sociální a zdravotní služby vyplývající z legislativní povinnosti obcí, které jsou jejich zřizovateli. Nejčastěji rodinná centra nabízejí poradenství a dětské skupiny.

Aktivitami určenými pro dospělé se zabývají volnočasová centra, která pořádají výstavy, koncerty nebo centrum slouží jako místo pro setkávání lidí z různých prostředí a z různých kultur.

Centra setkání se zaměřují na aktivity pro seniory. Zejména organizují volnočasové aktivity, aktivity podporující mobilitu a samostatnost seniorů. Centra ve velké míře nabízí také sociální služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Specifikace prostor a kapacita jednotlivých center

Jednotlivá zařízení se nachází v oddělených objektech, k realizaci aktivit různých generací v rámci jednoho centra nedochází v rámci společných prostor.

Cena poskytovaných služeb a provozní doba

Cena i provozní doba se liší v závislosti na typu instituce. V případě rekreačních center získá klient přístup na základě platby ročního členského poplatku. Výše členského poplatku se pohybuje v rozmezí 100 až 500 švédských korun. U ostatních druhů center existují aktivity nebo služby zpoplatněné

¹⁴⁴ § 3 Kap. 5: Zvláštní ustanovení pro různé skupiny, Děti a mládež (SFS 2001:453) (ve ŠJ „3 § 5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper, Barn och unga (2001:453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹⁴⁵ Ve ŠJ „landsting“.

¹⁴⁶ Kap. 5: Zvláštní ustanovení pro různé skupiny, Senioři (SFS 2001:453) (ve ŠJ „3 § 5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper, Äldre människor (2001:453)“). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹⁴⁷ Ve ŠJ „fritidsgård“.

jednorázovým vstupným. Zpoplatněna jsou také stravovací zařízení, jež jsou velmi často součástí jednotlivých zařízení.

Liší se provozní doba center, jelikož se jednotlivá centra odlišují v zaměření svých aktivit na rozdílné věkové skupiny. Centra mají otevřeno v pracovní dny. Velmi často centra nabízí aktivity také o víkendu, a to zpravidla v sobotu.

9. DOPORUČENÍ PRO ČESKOU REPUBLIKU

Zpracovatel v této kapitole představuje doporučení, která by se mělo MPSV pokusit zohlednit při formování budoucí rodinné a seniorské politiky v oblasti stárnutí obyvatelstva a rozvoje komunitních a mezigeneračních center. Níže uvedená zjištění vyplývají z provedených analytických prací a komparace užívané praxe v Německu, Francii a Švédsku. Doporučení jsou shrnuta v následujících bodech:

1. Upřesnění kritérií pro splnění statusu mezigeneračního a komunitního centra

Dle zjištění o uskutečňované praxi se v naprosté většině komunitních center v ČR věnují také mezigeneračním aktivitám, proto postrádá smysl oddělovat činnost center dvěma rozdílnými definicemi. Dle Zpracovatele by však mělo dojít k vytvoření jedné univerzálně přenositelné definice stanovující činnost komunitních a mezigeneračních center. Tato definice by měla pokrývat činnost obou typů zařízení.

Dle Zpracovatele by bylo vhodné, aby komunitní a mezigenerační centra získala legislativní oporu v českém právním prostředí. Současné znění § 34 odst. 2 zákona o sociálních službách definuje mezigenerační centra na základě kombinace zařízení sociálních služeb dle § 34 odst. 1 zákona o sociálních službách. Zpracovatel je názoru, že není vhodné stanovit jako mezigenerační centrum zařízení poskytující služby, které neodpovídají zaměření činnosti komunitních a mezigeneračních center (například kombinace azylový dům a noclehárna). Komunitním nebo mezigeneračním centrem nemohou být aktivity všech zařízení sociálních služeb, protože u ne všech zařízení dochází k prohlubování mezigenerační nebo sociální soudržnosti.

Dle Zpracovatele by měly být mezigenerační služby definovány na základě kombinace sociálních služeb, které jsou v současnosti v praxi poskytovány komunitními a mezigeneračními centry v ČR. Dle provedeného dotazníkového šetření¹⁴⁸ poskytují jednotlivá centra dle zákona o sociálních službách služby sociálního poradenství,¹⁴⁹ služby sociální péče,¹⁵⁰ služby sociální prevence,¹⁵¹ centra denních služeb,¹⁵² denního stacionáře,¹⁵³ osobní asistence,¹⁵⁴ pečovatelské služby,¹⁵⁵ nízkoprahového zařízení pro děti a mládež,¹⁵⁶ sociální rehabilitace,¹⁵⁷ sociálního poradenství,¹⁵⁸ průvodcovské a předčitatelské

¹⁴⁸ Viz Příloha č. 1 - Výsledky dotazníkového šetření Komunitní a mezigenerační centra v ČR. Soubor obsahuje odpovědi ke dni 30. 5. 2019.

¹⁴⁹ § 37 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁰ § 38 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵¹ § 53 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵² § 45 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵³ § 46 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁴ § 39 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁵ § 40 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁶ § 62 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁷ § 70 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁵⁸ § 37 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

služby,¹⁵⁹ odlehčovací služby,¹⁶⁰ sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi¹⁶¹ a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením¹⁶².

Dle zjištěné praxe v porovnávaných zemích by bylo vhodné upravit kritéria pro kategorizaci mezigeneračních center a vznik samostatného druhu zařízení sociálních služeb komunitní a mezigenerační centrum. V rámci takových center by docházelo k realizaci následujících činností nebo k jejich kombinaci:

- a. poskytování služeb pro více věkových skupin (služby péče o dítě, pro rodiny a seniory);
- b. činnost vedoucí k posílení místní sociální soudržnosti;
- c. nabídka mezigeneračních služeb;
- d. realizace mezigeneračních projektů;
- e. realizace kulturních akcí;
- f. veřejné stravovací zařízení jako místo pro otevřené setkávání;
- g. podpora dobrovolnictví a zapojení dobrovolníků do činnosti centra;
- h. integrace osob;
- i. vzdělávání a sociální poradenství.

2. Místní podpora

Aktivity komunitních a mezigeneračních center by měly vycházet z místních podmínek. Podporu je třeba zaměřit na co možná nejnižší místní úroveň (spolky, místní sdružení, obce). Fungování komunitních a mezigeneračních center je podmíněno vztahem k určité oblasti, aktivity centra se proto musí vztahovat k určitému sousedství, aby korespondovaly s podmínkami a potřebami obyvatel v místě. Jedině tak mohou centra sloužit k posilování místní sociální soudržnosti. Činnost centra musí vycházet z potřeb dané komunity, ve které se centrum nachází.

3. Provázanost se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb

Zároveň by činnost komunitních a mezigeneračních center měla být v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb (dále také „SPRSS“) obcí. V současnosti nemají obce za povinnost zpracovat SPRSS v samostatné působnosti.¹⁶³ Obce jsou odpovědné za zajišťování potřeb obyvatel ve svém území pro potřeby zpracování SPRSS kraje.¹⁶⁴ Kraje mohou na základě zpracovaného SPRSS čerpat státní dotace na podporu sociálních služeb a efektivně přerozdělovat finance na jednotlivé sociální služby poskytované obyvatelům kraje. Mezigenerační aspekt by se měl stát jedním z hlavních kritérií při zpracování SPRSS vzhledem ke stárnutí české populace.

¹⁵⁹ § 42 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁶⁰ § 44 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁶¹ § 65 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁶² § 66 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁶³ § 94 písm. d) zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

¹⁶⁴ § 94 písm. e) zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách.

Z tohoto pohledu by bylo vhodné nastavit pravidla pro komunitní a mezigenerační centra takovým způsobem, který by odpovídal komunitním plánům obcí a navazoval na ně. Činnost a nabídka sociálních služeb poskytovaných komunitními a mezigeneračními centry by měly reflektovat místní poptávku po sociálních službách v rámci území obcí.

4. Financování a podpora existujících sdružení

V každém kraji ČR již existují sdružení a organizace zabývající se mezigeneračními a komunitními aktivitami. Nejdříve je potřebné podpořit jejich činnost a využít jejich stávající infrastrukturu. Je potřeba vyvarovat se vytvoření nové infrastruktury bez odpovídajícího počtu potenciálních uživatelů. Finanční podporu investic by měly získat pouze ty obce nebo subjekty, které v současnosti nedisponují adekvátními prostory vhodnými pro činnost komunitních a mezigeneračních center. U stávajících center by měly investice směřovat do rozšíření nedostačující kapacity center. V případě rozhodování o realizaci investic by mělo dojít k provázanosti mezi SPRSS a existující místní poptávku. K financování investičních výdajů by mělo MPSV vyhradit výzvy v rámci financování z ESIF.

Kontrolu vynaložených financí do oblasti komunitních a mezigeneračních center by mělo vhodné nastavit MPSV, a to s ohledem na podobu rámce budoucí podpory činnosti komunitních a mezigeneračních center. Například pokud se MPSV rozhodne ke změně legislativy a vymezení mezigeneračních a komunitních center v zákoně o sociálních službách, vykonávalo by MPSV kontrolu stejně, jako je tomu v současnosti při financování sociálních služeb.

Zvyšování podpory stávajících center a organizací může probíhat prostřednictvím podpory provozních nákladů center, podpory rozšiřování prostor a kapacit center, podpory projektů zvyšujících zapojení do komunitního života, mezigenerační solidaritu, projektů posilujících prevenci sociálního vyloučení a sociální izolace ohrožených skupin.

Na financování komunitních a mezigeneračních center se v současnosti již podílejí obce, jejich místní části nebo kraje. Současně je finanční podpora směřována také ze strany státu, a to prostřednictvím MPSV. MPSV by se mělo zaměřit na institucionální podporu činnosti komunitních a mezigeneračních center. Je stěžejní, aby samosprávné celky zachovaly svoji podporu i v následujících letech. Z pohledu Zpracovatele by mělo dojít k podpoře financování činnosti komunitních a mezigeneračních center následujícími způsoby:

- a. Financování činnosti center jako sociálních služeb na základě zahrnutí komunitních a mezigeneračních center do zákona o sociálních službách.
- b. Finanční podpora na základě vytvořeného programu podpory komunitních a mezigeneračních center obdobně jako je například německý program vícegeneračních domů.

Komunitní a mezigenerační centra by se měla dle Zpracovatele stát nástroji, které posílí plnohodnotné stárnutí. Cílem MPSV by mělo být nastavení udržitelného rámce financování, na kterém se podílejí obce, kraje, stát, soukromé subjekty nebo ESF. Je však zřejmé, že by mělo dojít k navýšení objemu financí věnovaných na podporu činnosti komunitních a mezigeneračních center ze strany MPSV.

MPSV by se mělo také zasadit o zjištění dosažených změn budoucího rámce finanční podpory a mělo by iniciovat realizaci evaluace finanční podpory komunitních a mezigeneračních center. Nejprve by však měl být definován cílový stav dosažitelný finanční podporou. Evaluace by měla vést ke zjištění

dosažených změn a stavu vůči cílovému stavu prostřednictvím realizovaného rámce podpory. Na základě evaluace by dále MPSV vyhodnotilo úspěšnost realizovaného rámce podpory a případně definovalo nové podmínky financování za účelem dosažení cílových hodnot.

5. Podpora dobrovolnictví

Na příkladech z porovnávaných zemí je patrné, že dobrovolnictví je klíčovou součástí fungování mezigeneračních a komunitních center. Některé aktivity (například vzdělávání) jsou uskutečňovány na bázi dobrovolnictví. Dobrovolnictví rozvíjí solidaritu a zvyšuje mezigenerační a mezikulturní porozumění a komunitní soudržnost. Současně by vyšší zapojení dobrovolníků výrazně snížilo přetížení personálu center. V případě formování systematické podpory ze strany MPSV by mělo být akcentováno zapojení dobrovolníků do činnosti center jako stěžejní součást fungování center.

Zejména podpora zapojení seniorů coby dobrovolníků do činností center může přispět k jejich sociální aktivizaci a integraci. Zapojení seniorů prostřednictvím dobrovolnictví prohlubuje mezigenerační vztahy, podporuje mezigenerační učení, slouží jako prevence sociální izolace a umožňuje jim zachovat aktivní společenský život.

6. Podpora spolupráce s existujícími organizacemi

Dle příkladů dobré zahraniční praxe spolupracují komunitní a mezigenerační centra s dalšími organizacemi ve svém okolí. Mezi spolupracující organizace patří například vzdělávací instituce, kluby seniorů, poskytovatelé sociálních služeb, knihovny a další. Je nutné podpořit spolupráci mezi centry a organizacemi či zařízeními, které mají podobnou cílovou skupinu klientů, neboť návštěvníci těchto zařízení by mohli mít zájem o aktivity konané v mezigeneračních a komunitních centrech. Příkladem může být spolupráce centra se základními či mateřskými školami, domovy pro seniory nebo sportovními kluby v okolí. Mezigenerační kontakt navazuje na dříve běžný život rodin, v rámci kterého docházelo k soužití více generací pod jednou střechou, při němž se mladší generace učily dovednostem od svých předků.

Z pohledu navázání spolupráce se školskými zařízeními by bylo vhodné, aby při formování politiky v oblasti stárnutí MPSV spolupracovalo s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále také „MŠMT“) a Ministerstvem vnitra ČR (dále také „MV“). Spoluprací MPSV, MŠMT a MV by mohlo dojít k vytvoření koncepce podporující propojení vzdělávání a současně činnosti komunitních a mezigeneračních center. Zejména by měl být kladen důraz na mezigenerační aktivity v rámci systému vzdělávání.

7. Prosazování zájmů a zvyšování standardu činnosti center

Dle Zpracovatele by mělo dojít k podpoře vzniku organizace sdružující jednotlivá centra a prosazující zájmy komunitních a mezigeneračních center za účelem soustavného zvyšování standardu poskytovaných služeb komunitními a mezigeneračními centry.

a. Vytvoření podpůrné sítě nebo zastřešující organizace

Pro zlepšení situace v oblasti komunitních a mezigeneračních center by mělo MPSV jako gestor politiky v oblasti stárnutí v ČR finančně podpořit a iniciovat vytvoření zastřešující organizace, jež by sdružovala komunitní a mezigenerační centra působící v ČR. Cílem je propojit vedoucí pracovníky

existujících komunitních a mezigeneračních center a umožnit tímto kontaktem přenos dobré praxe mezi jednotlivými členy, mentoring vedoucích pracovníků ze strany odborníků, poradenství při realizaci projektů, prosazování zájmů členů a další aktivity. Zastřešující organizace by zejména zprostředkovala kontakt mezi vedoucími pracovníky center, a to prostřednictvím pořádaných zasedání nebo konferencí. Možností je také využití nových technologií pro zprostředkování komunikace nebo vytváření virtuálních konferencí. Zastřešující organizace komunitních a mezigeneračních center by měla realizovat podobné aktivity jako je tomu u obdobných organizací v zahraničí, kdy vhodnou inspirací by měly být zastřešující organizace sdružující komunitní a mezigenerační centra v Německu nebo ve Francii.

Role MPSV by byla v rámci sítě nebo zastřešující organizace jako tvůrce koncepce a metodické podpory činnosti center. Zároveň by MPSV mohlo vhodně upravovat systém finanční podpory v návaznosti na praxi od provozovatelů a vedoucích pracovníků center zjištěnou v rámci konferencí organizovaných podpůrnou sítí komunitních a mezigeneračních center. MPSV by se mělo zapojit do zastřešující organizace nebo sítě jako zprostředkovatel možností využívání praxe ze zahraničí a současně by mělo v rámci poskytované finanční podpory zohledňovat náklady jednotlivých center na získání dobré praxe a jejich implementaci v prostředí ČR. U dobré praxe je však zásadní, že při přenosu úspěšného know-how ze zahraničí nemusí vždy realizace úspěšného projektu být tím nejvhodnějším způsobem řešení aktuálních problémů v ČR. Zejména je nutné při přenosu zkušeností a jejich aplikaci zohlednit místní podmínky a aktuální potřeby cílové skupiny obyvatel a regionů v působnosti projektu.

b. Vytvoření odborné sekce a pracovní skupiny Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR

V případě definování komunitních a mezigeneračních center jako zařízení nebo služby v rámci zákona o sociálních službách by se mohla centra sjednotit v rámci odborné sekce a pracovní skupiny Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR (dále také „APSS“). Členství v APSS by mělo centřům usnadnit komunikaci s MPSV a přispět k navazování a udržování partnerství a sdílení know-how a příkladů dobré praxe mezi poskytovateli sociálních služeb. Sjednocení center v sekci pod vedením APSS představuje významnou roli v zastupování zájmů jednotlivých komunitních a mezigeneračních center při vyjednávání s politickou reprezentací na úrovni států nebo krajů. Tato možnost představuje protipól k vytvoření zastřešující organizace nebo sítě uvedené v předcházejícím bodě. MPSV by však ve vytvořené sekci komunitních a mezigeneračních center v APSS představovalo oponenta.

10. ZÁVĚR

Z pohledu Zpracovatele je stávající stav podpory v oblasti komunitních a mezigeneračních center v ČR nedostačující. Na druhou stranu je z provedených analytických prací patrné, že lidé zainteresovaní ve vedení a organizování činností center jsou odhodláni zvyšovat kvalitu svých služeb a rozšiřovat nabídku center, aby uspokojila co možná nejširší spektrum klientů. MPSV by mělo formovat politiku a opatření, která by jim napomohla jejich představy uvést v praxi. Při formování takových změn je však nutné zapojit samotné aktéry v dané oblasti do spolupráce při sestavování podmínek podpory.

Na základě provedené Analýzy je patrné, že i srovnávané země si prošly dlouhodobým vývojem v oblasti komunitních a mezigeneračních center. Nedostatkem v porovnání se srovnávanými zeměmi je poměrně krátké časové období, po které se státní politika ČR a politika samospráv soustředí na oblast komunitních a mezigeneračních center. Z příkladů ze zahraničí víme, že například německé Spolkové ministerstvo pro záležitosti rodiny, seniorů, žen a mládeže se této problematice intenzivně věnuje od roku 2006. Francouzská centra sociální akce se své činnosti dokonce věnují již od meziválečného období. Z pohledu Zpracovatele je tedy na místě uvést, že i pozitivní výsledky případných změn v realizaci podpory činnosti center v ČR se promítnou ve zlepšení stavu mezigeneračních aktivit a sociálního soužití až v delším časovém horizontu, kdy je možné očekávat i případné další částečné úpravy nastaveného systému podpory činnosti center.

11. SEZNAM ZKRATEK

Tabulka 2 Seznam zkratk

Zkratka	Význam
APSS	Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky
ČR	Česká republika
CAF	Pokladny rodinných přídatků (ve FJ „Caisses d'allocations familiales“)
CCAS	Centra obecní sociální akce (ve FJ „Centre communal d'action sociale“)
CIAS	Centra meziobecní sociální akce (ve FJ „Centre intercommunal d'action sociale“)
EU	Evropská unie
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
FCSF	Federace sociálních a sociokulturních center (ve FJ „La Fédération des Centres Sociaux et socioculturels de France“)
IROP	Integrovaný regionální operační program
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
SENACS	Národní systém výměny sociálních center (ve FJ „Système d'Echanges National des Centres Sociaux“)
SPRSS	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb
UNCCAS	Národní svaz obecních a meziobecních center sociálních akcí (ve FJ „L'Union nationale des centres communaux et intercommunaux d'action sociale“)

12. SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Členění zařízení na komunitní centra a komunitní polyfunkční centra dle MPSV	13
Tabulka 2 Seznam zkratk	51

13. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Výsledky dotazníkového šetření Komunitní a mezigenerační centra v ČR

Příloha č. 2 - Seznam spolupracujících organizací

Příloha č. 3 - Databáze komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích

Příloha č. 1 - Výsledky dotazníkového šetření Komunitní a mezigenerační centra v ČR

Výsledky dotazníkového šetření s odpověďmi ke dni 30. 5. 2019 jsou elektronickou přílohou tohoto dokumentu.

Příloha č. 2 - Seznam spolupracujících organizací

Seznam spolupracujících organizací je elektronickou přílohou tohoto dokumentu.

Příloha č. 3 - Databáze komunitních a mezigeneračních center ve srovnávaných zemích

Databáze komunitních a mezigeneračních center v komparovaných zemích je elektronickou přílohou tohoto dokumentu.